

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת וירא

אות א

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבני חי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

**יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"**

לקבלת הגיון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב
הרב מנחם בנימין פאשקעס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק
הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגיונות והספרים.
ניתן להפקיד בבנק מדינת ישראל (17) סניף 635
מספר השבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים ינו מכל
צדה וצוקה, וישפיע על הלומדים ועל המסיעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהבטחתי
בהקדמת ספריו.

לשוחפת של ברכה בכל ית

**מוקד
זרע שמשון**

ארץ ישראל
02-80-80-500

ארה"ב
347-496-5657

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתרם
לזכות והצלחת

**דניאל אורי
בן רגינה מלכה**

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול ובלי עדה בעסקי
בכל העולם
וייתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדצה"
צפונה ונגבה"

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתרם
לזכות והצלחת

**אהרן
בן גיטל בילא**
ובל משפחתו
ובל הנלוים אליו

לשפע ברכה
והצלחה גדולה
וסייעתא דשמיא
בכל עכל כל

פְּרִשְׁת וִירָא

א

פְּסוּק (בראשית יח, א) 'וִירָא אֵלָיו ה', פֶּרֶשׁ רִשׁוֹ, לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה, אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא, יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילְתּוֹ הָיָה וּבָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכוּ', עכ"ל. וְכֵבֶר צָוָחוּ בּוֹ

קָמְאֵי דְקָמְאֵי, מָאֵי בְּעֵי רַמִּי בַר חֲמָא בְּזַה שְׁהִיָּה יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילְתּוֹ, וּמְנָא לִיָּה שְׁהִיָּה דְוָקָא יוֹם שְׁלִישִׁי, וְגַם מַה שְׂיִיכֵי דְבַרְי רַמִּי בַר חֲמָא לְהָא שְׂפַרְשׁ רִשׁוֹ בְּתַחֲלָה לְבַקֵּר אֶת

פסוק וִירָא אֵלָיו וְכוּ פְרוּשׁ רִשׁוֹ לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילְתּוֹ הָיָה

זרע שְׂמִשׁוֹן הַמְבַאֵד

א

ענייני התרפאות אברהם ממילתו, וביאור פתיחת פתח לגרים על ידי המילה

שְׁהִיָּה יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילְתּוֹ. וּמְנָא לִיָּה - מנין לו לרמי בר חמא, שְׁהִיָּה דְוָקָא בְיוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילְתּוֹ, ולא באחד משאר הימים שלאחר המילה. וְגַם הַקְשׁוֹ, מַה שְׂיִיכֵי דְבַרְי רַמִּי בַר חֲמָא - מהי השייכות בין מה שהקב"ה בא ביום שלישי למילתו, לְהָא - עם מה שְׂפַרְשׁ רִשׁוֹ בְּתַחֲלָה שֶהקב"ה נראה לאברהם כדי לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה, שמדברי רש"י נראה שלפי שפירש שהקב"ה בא לבקר את החולה, הוכרח להוסיף ולבאר, שזה היה ביום השלישי למילתו, וקשה, מהו ההכרח לכך.

דקדוקים בטעם שנראה אליו הקב"ה, ובאיזה יום למילתו היה **בְּפְסוּק** (בראשית יח, א) "וִירָא אֵלָיו ה", פֶּרֶשׁ רִשׁוֹ, שֶהקב"ה נראה לאברהם, כדי לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה - שהיה חולה מחמת שמל עצמו. אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא, אותו יום שבו נראה הקב"ה לאברהם, יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילְתּוֹ הָיָה, וּבָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכוּ' ושאל בשלומי, עכ"ל.

וְכֵבֶר צָוָחוּ בּוֹ קָמְאֵי דְקָמְאֵי - המפרשים הקדמונים הקשו קושיות עצומות בדברי רמי בר חמא¹, מָאֵי בְּעֵי - מה רצה רמי בר חמא להשמיענו בְּזַה

ציונים ומקורות

רבינו, הובאו בלשון זו גם בספר עמק הלכה (לרבי מנחם מגלי בן ברוך הלוי מלובק, בפסוק זיבן שם מזבח - בראשית יב, ז). וראה בספר פורת יוסף (לבעל התולדות יעקב יוסף, בפרשתינו) שהביא ש"כבר צווחי ביה קמאי וכו', ויעוד, מאי בעי רבי חמא כאן, דבלאו הכי אתי שפיר, ואם בא להודיענו שהיה יום שלישי למילתו, זהו גופיה מנא ליה, ואם נפקא ליה ממה דכתיב (בראשית לד, כה) זיהיה ביום השלישי בהיותם כואבים, וכפירוש הרמב"ם, אם כן, בלא רבי חמא גם כן נדע דמסתמא היה ביום השלישי מפסוק זיהיה וגו'.

א. לשון הפסוק, וִירָא אֵלָיו ה' בְּאֵלָנֵי מְמָרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵקֶל כְּהֵם הַיּוֹם'. ב. הם דברי רבי חמא בר חנינא בסוטה (יד, א). ג. לפנינו, רבי חמא בר חנינא. ד. הם דברי רבי חמא בר חנינא בבבא מציעא (פו, ב). ה. ראה בפירוש הרא"ם, שבתוך דבריו יישב הדקדוקים שדקדק רבינו. וראה בזה במהרש"א (ח"א ב"מ פו, ב ד"ה ומ"ש ביום). וכעין זה הקשה בספר עמודיה שבעה (לרבי בצלאל ב"ר שלמה מקוברין, המכונה רבי בצלאל הדרשן, עמוד הראשון ברית אברהם אות ה, הו"ד בהמשך דברי רבינו) בשם רבותיו. והקושיא הראשונה והשלישית שמביא

(כ"מ פו, ב), ולא הקפיד לרפאות גם כל ילידי ביתו שנמולו אתו (בראשית יז, כו), וכי כך עושיין לבני לוייה (חולין ז, א), ולמה לא מצינו בדברי רז"ל רמז מזה שגם ילידי ביתו נתרפאו אתו, אלא דוקא אמרו לרפאות את אברהם, ותו לא.

זרע שמשון המבאר

לרפאות גם כל ילידי ביתו שנמולו אתו, ככתוב (בראשית יז, כו) 'וכל אנשי ביתו יליד בית ומקנת כסף מאת בן נכר נמלו אתו', וכי כך עושיין לבני לוייה - לבני החבורה, שאין מסייעים להם בצרכיהם, אלא מניחים אותם בצרתם (חולין ז, א)^כ, והיינו ילידי ביתו, שנתחברו עם אברהם אבינו לקיים מצות המילה, ואף הם היו חולים כמותו, ולמה לא מצינו בדברי רבותינו ז"ל שום רמז מזה שגם ילידי ביתו נתרפאו אתו על ידי המלאך או הקב"ה, אלא דוקא אמרו שבא רפאל המלאך לרפאות את אברהם, ותו לא - ולא אמרו שבא לרפאות גם את שאר אנשי ביתו.^כ

ציונים ומקורות

הוא קאזיל [היה הולך להתעסק] לפדיון שבויין. פגע ביה בגינאי נהרא [נהר ששמו גינאי], אמר ליה רבי פנחס, גינאי, חלוק לי מימך ואעבור בך, [אמר לו הנהר], אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני וכו'. אמר ליה רבי פנחס בן יאיר לנהר, אם אתה חולק מימך, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם. חלק ליה [הנהר מימיו, ועבר בן וכו', הוה התם ההוא טייעא דלווה בהדייהו] [היה שם סוחר ערבי שהתלוה אתם]. אמר ליה [רבי פנחס לנהר], חלוק ליה נמי להאי טייעא. משום דלא לימא אינשי, וכי כך עושים לבני לוייה, חלק ליה נמי, ע"כ. והרי מבואר שם, שכשנעשה נס לרבי פנחס בן יאיר ונבקע הנהר עבורו, דאג רבי פנחס לכך שיבקע גם לבן לויתו אף על פי שהיה ערבי. ומה שעשה רבי פנחס כן, היינו בודאי משום שידע שכך דרכו של הקב"ה שכשהוא משנה את הטבע עבור הצדיק, הוא עושה כן גם עבור בן לויתו. ועל כן מקשה רבינו, למה לא עשה הקב"ה נס גם לכל בני לויתו של אברהם שנימולו עמו. יב. וכך הקשה בדברי דוד (להט"ו, ריש פרשתנו).

החולה. ועוד יש לדקדק, איך יתקשר סוף הפסוק 'כחם היום' עם 'וירא אליו'.

ונראה לתרין, דרמי בר חמא הרגיש דמאי שנא שהקפיד הקדוש ברוך הוא לבקר את אברהם כדי לרפאותו, ושלה לו רפאל לרפאותו

ועוד יש לדקדק בלשון הפסוק, איך יתקשר מה שכתוב בסוף הפסוק 'והוא ישב פתח האהל כחם היום' - והיינו כחצות היום, כשהשמש מחממת ביותר (ברכות כז, א)^א, עם מה שכתוב בתחילתו 'וירא אליו', ומדוע השמיענו הפסוק שבשעה שבה נראה הקב"ה לאברהם, היה חם ביותר.^א

ילידי ביתו של אברהם נתרפאו במרגלית שבצואר אברהם ונראה לתרין, דרמי בר חמא הרגיש - הוקשה לו, דמאי שנא שהקפיד הקדוש ברוך הוא לבקר את אברהם כדי לרפאותו, וגם ששלח לו את המלאך רפאל לרפאותו ממילתו (כ"מ פו, ב)^ב, ולא הקפיד

ו. לשון הגמרא, מאן תנא להא דתנן, יוחם השמש ונמס' (שמות טז, כא), בארבע שעות. אתה אומר בארבע שעות, או אינו אלא בשש שעות, כשהוא אומר 'כחום היום', הרי שש שעות אמור, הא מה אני מקיים יוחם השמש ונמס', בארבע שעות. ז. ואמנם אמרו חז"ל (כ"מ פו, ב) שהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה, בשביל שהאורחים לא יטריחוהו, אבל אין בזה טעם למשמעות לשון הפסוק שבא להשמיענו שנתראה הקב"ה אליו דוקא כחום היום. ח. רבינו מוכיח בהמשך דבריו, שהביקור היה כדי לרפאותו. ט. לשון הגמרא, זישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו' (בראשית יח, ב) וכו', מאן נינהו שלשה אנשים, מיכאל וגבריאל ורפאל. מיכאל שבא לבשר את שרה, רפאל שבא לרפא את אברהם, גבריאל אזל למהפכיה לסדום. י. כלומר, ממה שאמרו שהקב"ה נראה לאברהם כדי לרפאותו, וגם שלח את המלאך רפאל לרפא את אברהם, משמע שהקב"ה דאג רק לרפאות אותו, ולא דאג לכל הנימולים אתו. וקשה, למה באמת לא דאג גם להם. יא. לשון הגמרא, דרבי פנחס בן יאיר

שְׂרוּאָה אוֹתָהּ, מִיַּד מִתְרַפָּא. וְהִקְשׁוּ
בְּתוֹסְפוֹת (ד"ה שכל), וְהָא בִּימֵי אַבְרָהָם
אִפְתִּי לֹא הָיָה חֲלִי בְּעוֹלָם, דְּאִמְרִינָן
בְּהַשׁוּכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים (ב"מ פו, א) עַד
יַעֲקֹב לֹא הָיָה חוֹלְשָׁא, וְתַרְצוּ, דְּהִכָּא
בְּחֲלֵי שְׁל מְכָה אֵיירִי. וּבְעַל עֲמוּדֵיהּ

אָאָא וְדָא צְרִיף לֹמַר, שְׂלִידֵי בֵּיתוֹ
לֹא הָיוּ צְרִיכִים לְרַפּוּאָה.
וְהַפְּעַם שְׁלֹא הָיוּ צְרִיכִים, מִשּׁוּם דְּאִתָּא
בְּכַבָּא בְּתָרָא פֶּרֶק קָמָא (טו, ב) רַבִּי שְׁמַעוֹן
בֶּן יוֹחָאֵי אוֹמֵר, מְרַגְלִית טוֹבָה הִיְתָה
תְּלוּיָהּ בְּצוּאָרוֹ שְׁל אַבְרָהָם שְׁפַל חוֹלָה

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

הַפּוֹעֲלִים (ב"מ פו, א) ^{טו}, עַד יַעֲקֹב לֹא הָיָה
חוֹלְשָׁא - לֹא הִיָּה חוֹלִי בְּעוֹלָם, וְהִיָּה אִדָּם
מֵת בַּפְּתַע פְּתָאוּס, וּבִיקֵשׁ יַעֲקֹב אֲבִינוּ
מֵהַקְּב"ה שִׁיחֲלָה הָאָדָם כְּשִׁמְתַקְרַב יוֹם
מוֹתוֹ, בְּשִׁבִיל שִׁיּוּכֵל לְצוּוֹת לְבִנֵי בֵּיתוֹ. וְאִם
כֵּן, בִּימֵי אַבְרָהָם לֹא הִיָּה שׁוּם חוֹלָה
שֶׁהוּצָרַךְ לְהַתְּרַפּוּת עַל יְדֵי הַמְּרַגְלִית.
וְתַרְצוּ, דְּהִכָּא בְּחֲלֵי שְׁל - הַבָּא מִחַמַּת מְכָה
אֵיירִי, שֶׁהִיָּה שִׁיךְ שִׁיחֲלָה בּוֹ אָדָם גַּם לְפָנֵי
בְּקִשְׁתּוֹ יַעֲקֹב מֵהַקְּב"ה, וְאוֹתָם חוֹלִים שְׁחָלוּ
עַל יְדֵי מְכָה, הַתְּרַפּוּת עַל יְדֵי הַסְּתַכְלוֹת
בְּמַרְגְּלִית. אֲבָל מִחֲלָה שְׁלֹא מִחַמַּת מְכָה,
לֹא הִיְתָה עַד יַעֲקֹב. וְעַל פִּי זֶה בִּיאֵר
הַעֲמוּדִיָּה שְׁבַעָה (עֲמוּד הַרְּאִשׁוֹן, בְּרִית אַבְרָהָם
אוֹת ה') ^{טו} אֵת שְׁנֵי הַעֲנִינִים שֶׁבְּדַבְּרֵי רַבִּי
חַמָּא, שְׁעַל מָה שֶׁאִמַּר שְׁבָא הַקְּב"ה לְבַקֵּר

אָאָא וְדָא צְרִיף לֹמַר, שְׁמַחַמַּת אִיזָה
סִיבָה יְלִידֵי בֵּיתוֹ לֹא הָיוּ צְרִיכִים לְרַפּוּאָה
מִמִּילְתָם עַל יְדֵי הַמְּלֹאךְ אוֹ הַקְּב"ה. וְנִרְאָה
הַפְּעַם שְׁלֹא הָיוּ צְרִיכִים לְרַפּוּאָה, מִשּׁוּם
דְּאִתָּא בְּכַרִּיתָא בְּכַבָּא בְּתָרָא פֶּרֶק קָמָא
(טו, ב) ^{טו}, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי אוֹמֵר,
מְרַגְלִית טוֹבָה [יִהְיֶה לָהֶם] הִיְתָה תְּלוּיָהּ
בְּצוּאָרוֹ שְׁל אַבְרָהָם, שְׁפַל חוֹלָה שְׂרוּאָה
אוֹתָהּ, מִיַּד מִתְרַפָּא ^{טו}, וּמִמִּילָא יְלִידֵי בֵּיתוֹ
לְאַחַר שְׁנִימוּלוֹ הִסְתַּכְּלוּ בְּמַרְגְּלִית זֹה,
וְהַתְּרַפּוּת, וְלִכְךָ לֹא הוּצָרְכוּ לְרַפּוּאָה ע"י
הַקְּב"ה אוֹ הַמְּלֹאךְ.

בימי אברהם היה רק חולי של מכה

וְהִנֵּה הִקְשׁוּ בְּתוֹסְפוֹת (ד"ה שכל) ^{טו}, וְהָא
בִּימֵי אַבְרָהָם אִפְתִּי - עַדִּין לֹא הָיָה חֲלִי
בְּעוֹלָם, דְּאִמְרִינָן בְּגַמְרָא בְּהַשׁוּכֵר אֶת

ציונים ומקורות

יג. לשון הגמרא, 'וה' ברך את אברהם בכל' (בראשית
כד, א) מאי 'בכל' וכו', רבי שמעון בן יוחאי אומר, אבן
טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל
חולה הרואה אותו, מיד מתרפא, ע"כ. אכן גם
בתוספתא (קידושין פ"ה הי"ז) הגירסא היא, מרגלית
טובה. וכמה מפרשים [עקיפת יצחק] (שער יח פרשת לך
לך), אלשיך (ישעיהו מה, ו) [העתיקו את דברי הגמרא
כגירסת רבינו. יד. ראה ברשב"א (המובא בעין
יעקב) שביאר את עומק הענין, ו'המרגלית הטובה'
היינו רק 'משל', עיי"ש שאברהם אבינו היה חכם
השלם בידיעתו ונדבק שכלו בחכמה הטבעית
ובחכמה האלוקית, ומרגלית טובה שבצוארו, היינו
שהנהיג ו'הרגיל' והמשיך אליו תלמידים הרבה
בצוארו, היינו דביבורו. ועל ידי זה היה החולה
מתרפא. וזה לשון המהרש"א (בי"ב שם ד"ה ומ"ש
רשב"י), לפי שיש בענין רפואת הגופות לחללים
דברים סגוליים, ויש רפואות טבעיות לפי החולה אם
קר ואם חם, ולח ויבש, ואברהם אבינו ידע בכל גם

יג. לשון הגמרא, 'וה' ברך את אברהם בכל' (בראשית
כד, א) מאי 'בכל' וכו', רבי שמעון בן יוחאי אומר, אבן
טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל
חולה הרואה אותו, מיד מתרפא, ע"כ. אכן גם
בתוספתא (קידושין פ"ה הי"ז) הגירסא היא, מרגלית
טובה. וכמה מפרשים [עקיפת יצחק] (שער יח פרשת לך
לך), אלשיך (ישעיהו מה, ו) [העתיקו את דברי הגמרא
כגירסת רבינו. יד. ראה ברשב"א (המובא בעין
יעקב) שביאר את עומק הענין, ו'המרגלית הטובה'
היינו רק 'משל', עיי"ש שאברהם אבינו היה חכם
השלם בידיעתו ונדבק שכלו בחכמה הטבעית
ובחכמה האלוקית, ומרגלית טובה שבצוארו, היינו
שהנהיג ו'הרגיל' והמשיך אליו תלמידים הרבה
בצוארו, היינו דביבורו. ועל ידי זה היה החולה
מתרפא. וזה לשון המהרש"א (בי"ב שם ד"ה ומ"ש
רשב"י), לפי שיש בענין רפואת הגופות לחללים
דברים סגוליים, ויש רפואות טבעיות לפי החולה אם
קר ואם חם, ולח ויבש, ואברהם אבינו ידע בכל גם

בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אוּ בְיוֹם שְׁנִי, לְפִי שְׁנִסְתַּכְּלוּ
בַּמְרַגְלִית שְׁבַצְאָרוֹ, אֲכַל אַבְרָהָם לֹא
רָצָה לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ, כְּדִי לְקַבֵּל יוֹתֵר שְׂכָר,
דְּלָפוּם צַעְרָא, אַגְרָא (אבות פ"ה מכ"ג).
וְעוֹד, לְפִי שְׁמַצְוָה זוֹ הִיא אַחַת
מֵעֲשָׂרָה נְסִינּוֹת שְׁלוֹ, אִם
הָיָה מִתְרַפָּא מִיָּד, לֹא הָיָה זֶה נֶחֱשָׁב

שְׁבַעָה (עמוד הראשון, ברית אברהם אות ה)
הוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת, אִיךָ הָיָה אַבְרָהָם רוֹפֵא
וְלֹא לוֹ, לָמָּה לֹא הִסְתַּכֵּל בַּמְרַגְלִית
טוֹבָה שֶׁהָיְתָה לוֹ בְּצוּאָרוֹ, וְסָבַל צַעַר
וּכְאֵב בְּחֻנָּם.

וְלִדְרִידָן לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי, שְׂאִין הָכִי נִמְי
שְׁלִידִי בֵּיתוֹ נִתְרַפָּאוּ מִיָּד אוּ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבַאֵר

נְמִי, שְׁלִידִי בֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם נִתְרַפָּאוּ מִיָּד
מֵהַמְכָה שֶׁמַּחֲמַת הַמִּילָה, אוּ בְיוֹם רֵאשׁוֹן
לְמִילְתָם אוּ בְיוֹם הַשְּׁנִי, לְפִי שְׁנִסְתַּכְּלוּ
בַּמְרַגְלִית שְׁבַצְאָרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְהֵינּוּ קוֹדֵם
שְׁבַא הַקְב"ה לְרַפְאוֹת אֶת אַבְרָהָם, בְּיוֹם
שְׁלִישִׁי לְמִילְתוֹ. אֲכַל אַבְרָהָם עֲצָמוֹ, לֹא רָצָה
לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ וְלִהְיוֹת רַפְאוֹת עַל יָדֵי כָךְ, כְּדִי
שִׁיֻּצֵּר מִחֲמַת הַמִּילָה, וְלִקְבֹּל עַל יָדֵי כֵן
יֹתֵר שְׂכָר עַל קִיוֹם מִצְוָה זוֹ, דְּלָפוּם צַעְרָא,
אַגְרָא - כְּפִי רֹב הַצַּעַר שֶׁאִדְם מִצַּעַר עַל
קִיוֹם מִצְוָה, כֵּךְ יִגְדַל הַשְּׂכָר שִׁיקְבַל עֲלֶיהָ
(אבות פ"ה מכ"ג).^ט

וְעוֹד, לְפִי שְׁמַצְוָה זוֹ שֶׁל הַמִּילָה הִיא
אַחַת מֵעֲשָׂרָה נְסִינּוֹת שְׁלוֹ - שֶׁנִּתְנָה
אַבְרָהָם עַל יָדֵי הַקְב"ה בְּדַבְרֵים שִׁישׁ בְּהֵם
צַעַר הַגּוֹף, כִּשְׁבִיל לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן הַקְב"ה
(אבות דרבי נתן פ"ג, פְּרָקִי דְר"א פכ"ו-לא), וְהָרִי
אִם הָיָה מִתְרַפָּא מִיָּד, לֹא הָיָה זֶה נֶחֱשָׁב

אֶת הַחֹלָה, הוֹקְשָה לוֹ כְּקוֹשִׁית הַתּוֹסֵפוֹת,
שֶׁהָרִי בְזַמְנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם עֲדִיין לֹא הָיוּ
חֹלִים, וְעַל כֵּן הוֹצֵרְךְ לְהוֹסִיף שׁוּהָ הָיָה בְיוֹם
הַשְּׁלִישִׁי לְמִילְתוֹ, וְהֵינּוּ כְּתִירוֹן הַתּוֹסֵפוֹת
הַנ"ל, שֶׁהַקְב"ה בֹּא לְרַפְאוֹתוֹ מִחֹלִי שֶׁל
הַמְכָה שֶׁל הַמִּילָה, וְלֹא מִמַּחֲלָה טְבֵעִית.

אִם הָיָה אַבְרָהָם מִתְרַפָּא מֵהַמְרַגְלִית,
לֹא הִיְתָה הַמִּילָה נְסִינּוֹן עֲבוּרוֹ

וּבַעַל עֲמוּדֵיהָ שְׁבַעָה (שם) הוֹסִיף
לְהַקְשׁוֹת, אִיךָ הָיָה אַבְרָהָם רוֹפֵא - מְרַפָּא
אַחֵרִים, וְלֹא לוֹ - לַעֲצָמוֹ, דֵּהֵינּוּ, לָמָּה
כִּשְׁנַחֲלָה מִחֲמַת הַמִּילָה, לֹא הִסְתַּכֵּל הוּא
עֲצָמוֹ בַּמְרַגְלִית טוֹבָה שֶׁהָיְתָה תְלוּיָה לוֹ
בְּצוּאָרוֹ וְהִיא מִתְרַפָּא כִּכְךָ תִּכְפַּף לְאַחַר
הַמִּילָה, וְלָמָּה סָבַל צַעַר וּכְאֵב בְּחֻנָּם, עַד יוֹם
שְׁלִישִׁי לְמִילְתוֹ שְׁבַא הַקְב"ה לְרַפְאוֹת אוֹתוֹ.^ט

וְלִדְרִידָן - וְלָנוּ לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי - לֹא קִשָּׁה
כִּלְל קוֹשִׁית בַּעַל עֲמוּדֵיהָ שְׁבַעָה, שְׂאִין הָכִי

צִיּוּנִים וּמְקוֹדוֹת

הַמִּילָה הִיְתָה מֵאֵת הַקְב"ה, וְעַל כֵּן לֹא הִבִּיט בִּאֲבָן
טוֹבָה עַד שְׁבַא רַפְאֵל וְרִפְאוֹ. [וְהַמְהַרְש"א כְּתַב
שְׁכוּנַת תִּירוּצוֹ הוּא, דְּמִילָה הוּא כְּחֹלְשָׁא בִּידֵי
שְׁמַיִם. וְהֵינּוּ שֶׁלֹּכֵן לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְרַפְאוֹת ע"י
הָאֲבָן, כִּיּוֹן שֶׁהִיא מְרַפָּא רַק בְּחֹלִי שֶׁעַל יָדֵי מַכָּה].
וְהַמְהַרְש"א כְּתַב, שֶׁתִּירוּצוֹ דְּחֹק. וְתִירֵץ, שֶׁאִף שֶׁנִּתֵּן
רְשׁוּת לְאִדְם לְהִתְרַפְאוֹת, מִמַּדַּת תְּמִימוֹת לְבַקֵּשׁ רַחֲמֵי
שְׁמַיָא. וּבַפְּרִינּוֹן (פְּרֻשַׁת וִירָא) תִּירֵץ בְּפִשְׁטוֹת, לְפִי
הַמְּבֹאֵר בְּתוֹסְפָא (קִידוּשֵׁין פ"ה ה"ז), שֶׁאַבְרָהָם
נִתְבָּרַךְ בִּאֲבָן טוֹבָה רַק לַעֲשׂוֹת זְקוּנוֹתוֹ. וְרֹאה עוֹד בְּפַעֲנָה
רִוּא (פְּרֻשַׁת וִירָא ד"ה וְהַנָּה). י"ט. לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה,
בֵּן הָאָה אֹמֵר, לָפוּם צַעְרָא אַגְרָא. כ"ג. שְׁנִינּוֹ
בִּאֲבוֹת דְּרַבִּי נִתָּן (פְּלִי"ג), עֲשָׂרָה נְסִינּוֹת נִתְנָה

בְּתוֹסְפוֹת, וְתִיפּוֹק לִיָּה שְׁבִימֵי אַבְרָהָם אֲבִינוֹ לֹא הָיָה
חֹלָה, וְתִירוּצוֹ, חֹלָה שֶׁל מַכָּה מִיָּהוּ הוּא, וְהֵנָּה רַבִּי
חַמַּא בְּרַ חֲנִינָא הָיָה קִשָּׁה לִיָּה קוֹשִׁית הַתּוֹסֵפוֹת וְכוּ',
וּבֹא לְתֵרֵץ כְּתִירוֹן הַתּוֹסֵפוֹת וְאוֹמֵר, יוֹם ג' לְמִילְתוֹ
הָיָה, וְהֵינּוּ חֹלָה שֶׁל מַכָּה, וְלֹא חֹלָה טְבֵעִית, עַכ"ל.
אֲבַל קִשָּׁה לָמָּה נִחַיָּת לְמַנְיָנָא בְּאוֹמְרוֹ יוֹם ג' לְמִילְתוֹ
הִיא. וְעוֹד קִשָּׁה גַּם לְדַבְרֵי הַתּוֹסֵפוֹת שְׁחֹלִי שֶׁל מַכָּה
הִיא, וְאִם כֵּן קִשָּׁה אִיךָ הָיָה אַבְרָהָם רוֹפֵא וְלֹא לוֹ,
לָמָּה לֹא הִסְתַּכֵּל בַּמְרַגְלִית הַטוֹבָה הַתְלוּיָה בְּצוּאָרוֹ,
וְסָבַל צַעַר וּכְאֵב חֻנָּם וְכוּ'. י"ח. כְּאוֹמְרֵי נֹעֵם
(מְבַעֲלֵי הַתּוֹסֵפוֹת, פְּרֻשַׁת וִירָא ד"ה אֲמִרְיָנָא, הוֹבֵא
בְּמַהְרָש"א ב"ב שם) הַקְשָׁה, לָמָּה לֹא הָיָה אַבְרָהָם
מִתְרַפָּא בִּאֲבָן טוֹב זֶה כִּשְׁנַחֲלָה מִן הַמִּילָה. וְתִירֵץ, כִּי

וְזָהוּ 'וִירָא אֱלֹוֹ ה'" לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה, וְזֶה הַבְּקוּר עַל פְּרֻחָהּ צְרִיף לִזְמַר שֶׁהִיא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהָרִי אִם הִיא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַפָּא בְּיוֹם הַשְּׁנִי, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים כָּל הָעוֹלָם שֶׁנִּתְרַפָּא בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא הָיוּ אוֹמְרִים שֶׁנִּסְתַּפַּל בְּאֶבֶן שָׁלוֹ, לְפִי שֶׁהִיא קִין בְּצַעַר הַמִּילָה. וְאִם עַל פִּי שֶׁרָאוּ שֶׁבְּיוֹם הַרְאִשׁוֹן לֹא נִסְתַּפַּל, זֶה אֵינָה רְאִיָּה כָּל

לְנַפְיוֹן, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים הָעוֹלָם שֶׁהַטַּעַם שֶׁנִּתְרַצָּה אֲבֵרָהֶם לְצוּוֹי הַמְּקוֹם שֶׁל הַמִּילָה, לְפִי שֶׁהִיא יוֹדַע שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְרַפְּאוֹת עֲצָמוֹ מִיָּד. וּמִשּׁוֹם הַכִּי, לֹא רָצָה לְהִסְתַּפַּל בְּאֶבֶן אֲלֵא רָצָה לְעַמֵּד כִּף בְּחֵלִי הַמַּכָּה שָׁלוֹ, בְּדִי לְהִרְאוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהוּא סוֹבֵל הַצַּעַר שֶׁל הַמִּילָה בְּאֵהְבָה וְשִׁמְחָה בָּהּ, וּמִשּׁוֹם הַכִּי, מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה בָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרַפְּאוֹתוֹ.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

הַקַּב"ה הַמְתִּין לְרַפְּאוֹתוֹ עַד יוֹם שְׁלִישִׁי, לְהִרְאוֹת שֶׁהַסִּיּוֹם לְסַבּוֹל יִסּוּרֵי הַמִּילָה

וְזָהוּ 'וִירָא אֱלֹוֹ ה'" שֶׁבֶא לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה, וּמְבֹאֵר²² רַמִּי בַר חַמָּא, שֶׁזֶה הַבְּקוּר עַל פְּרֻחָהּ צְרִיף לִזְמַר שֶׁהִיא דוּקָא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ, וְלֹא קוֹדֵם לָכֵן, שֶׁהָרִי אִם הִיא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַפָּא לְאֲבֵרָהֶם בְּיוֹם הַשְּׁנִי - לְמַחְרָתוֹ שֶׁל יוֹם מִילָתוֹ, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים כָּל הָעוֹלָם שֶׁנִּתְרַפָּא בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁבֶא לְבַקְרוֹ וּלְרַפְּאוֹתוֹ, אֲלֵא הָיוּ אוֹמְרִים שֶׁאֲבֵרָהֶם עֲצָמוֹ נִסְתַּפַּל בְּאֶבֶן - בְּמַרְגְּלִית שֶׁלֹּא כַּדֵּי לְהִתְרַפָּאוֹת, וְהֵינּוּ כַּפִּי שֶׁשָּׂאֵר יְלִידֵי בֵּיתוֹ הִתְרַפְּאוּ בְּיוֹם הַרְאִשׁוֹן אוֹ הַשְּׁנִי, עַל יְדֵי שֶׁהִבִּיטוּ בְּמַרְגְּלִית שָׁלוֹ, וַיֹּאמְרוּ שֶׁלֹּא עָשָׂה כֵּן לְפִי שֶׁהִיא קִין - מוֹאֵס בְּצַעַר הַמִּילָה, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא עַמֵּד בְּשִׁלְמוֹת בְּנִסְיוֹן הַמִּילָה.

וְאִם עַל פִּי שֶׁרָאוּ כּוֹלָם שֶׁבְּיוֹם הַרְאִשׁוֹן לֹא נִסְתַּפַּל בְּמַרְגְּלִית, שֶׁהָרִי לֹא הִתְרַפָּא בְּיוֹם

לְנַפְיוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים הָעוֹלָם, שֶׁהַטַּעַם שֶׁנִּתְרַצָּה אֲבֵרָהֶם לְצוּוֹי הַמְּקוֹם שֶׁל הַמִּילָה, לֹא הִיא מִשּׁוֹם שֶׁהִיא מוֹכֵן לְהִתִּיַּסֵּר בְּגוּפוֹ לְמַעַן מִצּוֹת הַקַּב"ה, אֲלֵא לְפִי שֶׁהִיא יוֹדַע שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְרַפְּאוֹת אֶת עֲצָמוֹ מִיָּד עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְלוֹת בְּמַרְגְּלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ, וְלֹא יִצְטַעַר כָּלִל מַחְמַת הַמִּילָה, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא הִיתָה הַמִּילָה נִסְיוֹן אֲצִלוֹ. וּמִשּׁוֹם הַכִּי, לֹא רָצָה אֲבֵרָהֶם לְהִסְתַּפַּל בְּאֶבֶן - בְּמַרְגְּלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ וּלְרַפְּאוֹת עֲצָמוֹ, אֲלֵא רָצָה לְעַמֵּד כִּף בְּחֵלִי הַמַּכָּה שָׁלוֹ וּלְהַצְטַעַר, בְּדִי לְהִרְאוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁמִּצּוֹת הַמִּילָה הִיתָה נִסְיוֹן אֲצִלוֹ, וְהוּא עַמֵּד בְּנִסְיוֹן, וְשִׁלְכֵן הוּא סוֹבֵל הַצַּעַר שֶׁל הַמִּילָה בְּאֵהְבָה, וְשִׁמְחָה בָּהּ - שֶׁקִּיִּם מִצּוֹת הַקַּב"ה.²²

וּמִשּׁוֹם הַכִּי, מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה - כִּנְגַד מַה שֶׁגִּילָה אֲבֵרָהֶם אֲבִינוֹ אֶת אֲהַבְתּוֹ הַעֲצוּמָה אֶל הַקַּב"ה, גִּילָה הַקַּב"ה אֶת אֲהַבְתּוֹ יִתְבַּרַךְ אֱלֹוֹ, וּכְפֵּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּעֲצָמוֹ לְרַפְּאוֹתוֹ.²²

צִוּוּנִים וּמְקוּדוֹת

כִּב. וְנִרְאָה לּוֹמֵר, שֶׁלֹּא נִגְרַע בְּכָךְ מִשְׁכְּרוֹ שֶׁל אֲבֵרָהֶם אֲבִינוֹ שֶׁרָצָה לְהַצְטַעַר בְּמִצְוָה, כַּדֵּי לְקַבֵּל יוֹתֵר שֶׁכֵּר כַּדְּלֵעִל. שֶׁהוּאִיל וְאֲבֵרָהֶם רָצָה בְּכָךְ, הָרִי הַקַּב"ה מִצְרֻף מַחְשָׁבָה לְמַעֲשֵׂה, וְלֹכֵן אִם שֶׁלִּבְסוּף לֹא נִצְטַעַר לְפִי שֶׁהַקַּב"ה רִפְאוֹ, מִכָּל מְקוֹם, יִקְבַּל שֶׁכֵּר כֵּאִילוֹ הַצְטַעַר. וְעוֹד, שֶׁהָרִי סָבַל מִיִּסּוּרֵי הַכֹּאֲבִים בְּיוֹם הַרְאִשׁוֹן וְהַשְּׁנִי לְמִילָתוֹ, וְכִדְלֵהֵלֵן. כִּג. רַבִּינוּ מְבַאֵר אֶת הַהוֹזָקָה רַבִּי חַמָּא לּוֹמֵר שֶׁהִיא זֶה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ, בְּדִרְךָ אַחֲרַת מַמָּה שֶׁהוּבָא לְעִיל בְּשֶׁם כְּעַל עַמּוּדֵיהֶם שֶׁבְּעָה.

אֲבֵרָהֶם אֲבִינוֹ לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבְכוּלָן נִמְצָא שֶׁלֶם, אִלוֹ הֵן שְׁנַיִם בִּלְךְ לְךְ, שְׁנַיִם בְּשְׁנֵי בְּנָיו, שְׁנַיִם בְּשְׁתֵּי נַשְׁוֹי, אֶחָד עִם הַמַּלְכִּים, וְאֶחָד בֵּין הַבְּתָרִים, וְאֶחָד בְּאוֹר כְּשִׁדִּים, וְאֶחָד בְּבֵרִית מִלָּה. וְרֵאָה בְּאוֹרְךָ בְּפָרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פכ"ו-לא). כֵּא. וְכִדְבְּרֵי רַבִּינוּ, שֶׁהִיסּוּרִים מִצַּעַר הַמִּילָה הִיוּ חֶלֶק מִהַנְּסִיוֹן, מִבּוּאֵר בְּפָרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פכ"ט), רַבִּין גְּמַלְיָאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הִנְשִׂיא אוֹמֵר, בְּיוֹם שְׁנִימוֹל אֲבֵרָהֶם, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי כֵּאֵב הִיא לּוֹ מֵאֵד כַּדֵּי לְנִסּוֹתוֹ.

כָּךְ, שֶׁהָיוּ יְכוּלִים לומר שֶׁהַטַּעַם שֶׁלֹּא נִסְתַּמַּל לְפִי שֶׁהָיָה מְרוּד בְּמִלַּת עֲבָדָיו וְיִלְדֵי בֵיתוֹ.
 וּמִשׁוֹם הַכִּי, הַמְתִּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָבוֹא דוֹקָא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, בְּדֵי שִׁדְעוּ הַכֹּל שְׁאֲבָרָהּ

הָיָה סוֹבֵל צַעַר הַמַּיְלָה מֵאַהֲבָה, וְלֹא הָיָה קָץ בָּהּ כְּלָל, וְעוֹד, 'כָּחַם הַיּוֹם', שֶׁזֶה מוֹכִיחַ שֶׁאֲדַרְבָּא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּרַפְּאוֹת מְעַט מְעַט בְּדֶרֶךְ הַטַּבַּע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ וְ"ל (עֵינַי ב"ר מ"ח, ח), הָדָא אָמְרָה, שֶׁמִּשָּׂא מַעְלֵי

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבֹאָר

הַרְאֵנוּ, זוֹ אֵינָה רְאִיָּה כִּלְ כָּךְ לומר שלא רצה לרפאות את עצמו אף בשאר הימים שלאחריו, לפי שֶׁהָיוּ הָעוֹלָם יְכוּלִים לומר, שֶׁהַטַּעַם שֶׁלֹּא נִסְתַּמַּל בַּיּוֹם הַרְאֵנוּ בְּמַרְגְּלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ, הִיָּה לְפִי שֶׁהָיָה מְרוּד בְּמִלַּת עֲבָדָיו וְיִלְדֵי בֵיתוֹ, שְׁנִימְלוּ כוֹלָם בַּיּוֹם זֶה.⁷⁰

וְעוֹד דֵּיִיק הַקַּב"ה לֵבָא אֲצֵלוּ כְּשֶׁאֲבָרָהּ הִיָּה סוֹבֵל אֵת צַעַר מִצוֹת הַמַּיְלָה מֵאַהֲבָה, וְ"לֹא הָיָה קָץ בָּהּ כְּלָל.⁷¹

הִיָּה יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחַם הַיּוֹם - בְּזִמְנֵי הַיּוֹתֵר חָם שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁהוּא בְּסוּף שֵׁשׁ שְׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם,⁷² שֶׁזֶה - מָה שֶׁהִיָּה אֲבָרָהּ יוֹשֵׁב מַחוּץ לְאֵהָלוֹ, כְּדֵי לְהַתְּחַמֵּם מִחוּם הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשׁוֹלֵט בְּשַׁעַר זוֹ בַּיּוֹתָר,⁷³ מוֹכִיחַ שֶׁאֲדַרְבָּא, אֲבָרָהּ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּרַפְּאוֹת מְעַט מְעַט עַל יְדֵי הַחוּם שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, בְּדֶרֶךְ הַטַּבַּע שְׁחוּם הַשֶּׁמֶשׁ מֵרַפֵּאת אֵת הַמְּכָה,⁷⁴ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל (עֵינַי ב"ר מ"ח, ח)⁷⁵ הָדָא אָמְרָה -

אֲבָרָהּ הַתְּחַמֵּם לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ כְּדֵי לְהַתְּרַפְּאוֹת לֹאֵט בְּדוּךְ הַטַּבַּע

וּמִשׁוֹם הַכִּי, הַמְתִּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָבוֹא וּלְרַפְּאוֹת אֵת אֲבָרָהּ דוֹקָא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִלְתּוֹ, בְּדֵי שִׁדְעוּ הַכֹּל,

אֲבָרָהּ הַתְּחַמֵּם לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ כְּדֵי לְהַתְּרַפְּאוֹת לֹאֵט בְּדוּךְ הַטַּבַּע

וּמִשׁוֹם הַכִּי, הַמְתִּין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָבוֹא וּלְרַפְּאוֹת אֵת אֲבָרָהּ דוֹקָא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִלְתּוֹ, בְּדֵי שִׁדְעוּ הַכֹּל,

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

הַגְּדוּלִים שֶׁל הַמְּכָה שֶׁמִּתְגַּבְּרִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְכִמוֹ שֶׁמִּשְׁמַע בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר (פכ"ט). כִּזוֹ. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, מֵאֵן תִּנָּא לְהָא דַּתְנָן, 'זָחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנִמְסִ' (שְׁמוֹת טו, כא), בְּאַרְבַּע שְׁעוֹת. אֵתָהּ אוֹמֵר בְּאַרְבַּע שְׁעוֹת, אוֹ אֵינּוּ אֵלֶּא בְּשֵׁשׁ שְׁעוֹת, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 'כָּחַם הַיּוֹם', הִרִי שֵׁשׁ שְׁעוֹת אֲמוֹר, הָא מָה אֲנִי מַקְיִים 'זָחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנִמְסִ', בְּאַרְבַּע שְׁעוֹת. כִּזוֹ. וְהֵינּוּ שֶׁלְּפִירוּשׁ זֶה, פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הוּא, שֶׁאֲבָרָהּ הִיָּה יוֹשֵׁב בְּפֶתַח אֵהָלוֹ, בְּשִׁבִיל לְהַתְּחַמֵּם מִחוּם הַיּוֹם כְּדֵי לְהַתְּרַפְּאוֹת. כִּזוֹ. וְכֵן כְּתוּב בְּצוּר הַמּוֹר וְ"ל, וְהִיָּה [אֲבָרָהּ] צָרִיךְ לְצַאת לְחוּם הַיּוֹם לְרַפְּאוֹת כִּאֲבוֹ וְצַעֲרוֹ, כְּדִכְתִּיב (מְלָאכִי ג, כ) 'שֶׁמֶשׁ צָדָקָה וּמֵרַפָּא בְּכַנְפֵיהּ'. וְרַבְּנּוּ כִּחְיִי כְּתוּב, 'וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחַם הַיּוֹם'. עַל דֶּרֶךְ הַפְּשׁוּט, לְפִי שֶׁהִיָּה חָלוּשׁ מִמִּצוֹת הַמַּיְלָה הִיָּה יוֹשֵׁב שֶׁם כָּחוּם הַיּוֹם, כִּי הַשֶּׁמֶשׁ מֵרַפָּא בְּכַנְפֵיהּ. כִּטוֹ. לְשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ, 'כָּחוּם הַיּוֹם' וְכו', אֲמַר רַבִּי יֵאֵאִי, נִקְבַּב נִקְבּוּ מְגִינָהֶם וְהִרְתִּיחַ כָּל הָעוֹלָם כוֹלוֹ עַל יוֹשְׁבָיו לְשַׁעַר קֵלָה, אֲמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, צְדִיקִים בְּצַעֲרוֹ וְהָעוֹלָם בְּרִיּוֹת, הָדָא אֲמַרְתָּ, שֶׁהַחִימוֹם יָפָה לְמַכָּה, ע"כ. וְרָאָה בְּפִירוּשׁ הַרְד"ל לְפִרְקֵי דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר (פכ"ט אוֹת טו) שֶׁבִיָּאֵר אֵת הַמְּדַרְשׁ, עַל פִּי מָה שֶׁאָמְרוּ (ב"ב פד, א) שֶׁגִּלְגַּל הַחֲמָה עוֹבֵר דֶּרֶךְ הַפֶּתַח שֶׁל הַגִּיחָנֶם בְּפִנּוֹת הַיּוֹם, וְכֵאֵן שֶׁנִּקְבַּ חוֹר בְּגִיחָנֶם, שֶׁלֹּט הַחוּם מְגִיחָנֶם

כְּדֵי לְרַפְּאוֹת אֵת עֲצָמוֹ אֵף בְּשֵׁאֵר הַיָּמִים שֶׁלֹּא אַחֲרָיו, לְפִי שֶׁהָיוּ הָעוֹלָם יְכוּלִים לומר, שֶׁהַטַּעַם שֶׁלֹּא נִסְתַּמַּל בְּמַרְגְּלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ, הִיָּה לְפִי שֶׁהָיָה מְרוּד בְּמִלַּת עֲבָדָיו וְיִלְדֵי בֵיתוֹ, שְׁנִימְלוּ כוֹלָם בַּיּוֹם זֶה.⁷⁰

וְעוֹד דֵּיִיק הַקַּב"ה לְבָא אֲצֵלוּ כְּשֶׁאֲבָרָהּ הִיָּה סוֹבֵל אֵת צַעַר מִצוֹת הַמַּיְלָה מֵאַהֲבָה, וְ"לֹא הָיָה קָץ בָּהּ כְּלָל.⁷¹

הִיָּה יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחַם הַיּוֹם - בְּזִמְנֵי הַיּוֹתֵר חָם שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁהוּא בְּסוּף שֵׁשׁ שְׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם,⁷² שֶׁזֶה - מָה שֶׁהִיָּה אֲבָרָהּ יוֹשֵׁב מַחוּץ לְאֵהָלוֹ, כְּדֵי לְהַתְּחַמֵּם מִחוּם הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשׁוֹלֵט בְּשַׁעַר זוֹ בַּיּוֹתָר,⁷³ מוֹכִיחַ שֶׁאֲדַרְבָּא, אֲבָרָהּ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּרַפְּאוֹת מְעַט מְעַט עַל יְדֵי הַחוּם שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, בְּדֶרֶךְ הַטַּבַּע שְׁחוּם הַשֶּׁמֶשׁ מֵרַפְּאוֹת אֵת הַמְּכָה,⁷⁴ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל (עֵינַי ב"ר מ"ח, ח)⁷⁵ הָדָא אָמְרָה -

כְּדֵי לְרַפְּאוֹת אֵת עֲצָמוֹ אֵף בְּשֵׁאֵר הַיָּמִים שֶׁלֹּא אַחֲרָיו, לְפִי שֶׁהָיוּ הָעוֹלָם יְכוּלִים לומר, שֶׁהַטַּעַם שֶׁלֹּא נִסְתַּמַּל בְּמַרְגְּלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ, הִיָּה לְפִי שֶׁהָיָה מְרוּד בְּמִלַּת עֲבָדָיו וְיִלְדֵי בֵיתוֹ, שְׁנִימְלוּ כוֹלָם בַּיּוֹם זֶה.⁷⁰

וְעוֹד דֵּיִיק הַקַּב"ה לְבָא אֲצֵלוּ כְּשֶׁאֲבָרָהּ הִיָּה סוֹבֵל אֵת צַעַר מִצוֹת הַמַּיְלָה מֵאַהֲבָה, וְ"לֹא הָיָה קָץ בָּהּ כְּלָל.⁷¹

הִיָּה יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחַם הַיּוֹם - בְּזִמְנֵי הַיּוֹתֵר חָם שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁהוּא בְּסוּף שֵׁשׁ שְׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם,⁷² שֶׁזֶה - מָה שֶׁהִיָּה אֲבָרָהּ יוֹשֵׁב מַחוּץ לְאֵהָלוֹ, כְּדֵי לְהַתְּחַמֵּם מִחוּם הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשׁוֹלֵט בְּשַׁעַר זוֹ בַּיּוֹתָר,⁷³ מוֹכִיחַ שֶׁאֲדַרְבָּא, אֲבָרָהּ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּרַפְּאוֹת מְעַט מְעַט עַל יְדֵי הַחוּם שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, בְּדֶרֶךְ הַטַּבַּע שְׁחוּם הַשֶּׁמֶשׁ מֵרַפְּאוֹת אֵת הַמְּכָה,⁷⁴ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל (עֵינַי ב"ר מ"ח, ח)⁷⁵ הָדָא אָמְרָה -

כְּדֵי לְרַפְּאוֹת אֵת עֲצָמוֹ אֵף בְּשֵׁאֵר הַיָּמִים שֶׁלֹּא אַחֲרָיו, לְפִי שֶׁהָיוּ הָעוֹלָם יְכוּלִים לומר, שֶׁהַטַּעַם שֶׁלֹּא נִסְתַּמַּל בְּמַרְגְּלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ, הִיָּה לְפִי שֶׁהָיָה מְרוּד בְּמִלַּת עֲבָדָיו וְיִלְדֵי בֵיתוֹ, שְׁנִימְלוּ כוֹלָם בַּיּוֹם זֶה.⁷⁰

וְעוֹד דֵּיִיק הַקַּב"ה לְבָא אֲצֵלוּ כְּשֶׁאֲבָרָהּ הִיָּה סוֹבֵל אֵת צַעַר מִצוֹת הַמַּיְלָה מֵאַהֲבָה, וְ"לֹא הָיָה קָץ בָּהּ כְּלָל.⁷¹

הִיָּה יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחַם הַיּוֹם - בְּזִמְנֵי הַיּוֹתֵר חָם שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁהוּא בְּסוּף שֵׁשׁ שְׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם,⁷² שֶׁזֶה - מָה שֶׁהִיָּה אֲבָרָהּ יוֹשֵׁב מַחוּץ לְאֵהָלוֹ, כְּדֵי לְהַתְּחַמֵּם מִחוּם הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשׁוֹלֵט בְּשַׁעַר זוֹ בַּיּוֹתָר,⁷³ מוֹכִיחַ שֶׁאֲדַרְבָּא, אֲבָרָהּ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּרַפְּאוֹת מְעַט מְעַט עַל יְדֵי הַחוּם שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, בְּדֶרֶךְ הַטַּבַּע שְׁחוּם הַשֶּׁמֶשׁ מֵרַפְּאוֹת אֵת הַמְּכָה,⁷⁴ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל (עֵינַי ב"ר מ"ח, ח)⁷⁵ הָדָא אָמְרָה -

כְּדֵי לְרַפְּאוֹת אֵת עֲצָמוֹ אֵף בְּשֵׁאֵר הַיָּמִים שֶׁלֹּא אַחֲרָיו, לְפִי שֶׁהָיוּ הָעוֹלָם יְכוּלִים לומר, שֶׁהַטַּעַם שֶׁלֹּא נִסְתַּמַּל בְּמַרְגְּלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ, הִיָּה לְפִי שֶׁהָיָה מְרוּד בְּמִלַּת עֲבָדָיו וְיִלְדֵי בֵיתוֹ, שְׁנִימְלוּ כוֹלָם בַּיּוֹם זֶה.⁷⁰

וְעוֹד דֵּיִיק הַקַּב"ה לְבָא אֲצֵלוּ כְּשֶׁאֲבָרָהּ הִיָּה סוֹבֵל אֵת צַעַר מִצוֹת הַמַּיְלָה מֵאַהֲבָה, וְ"לֹא הָיָה קָץ בָּהּ כְּלָל.⁷¹

הִיָּה יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחַם הַיּוֹם - בְּזִמְנֵי הַיּוֹתֵר חָם שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁהוּא בְּסוּף שֵׁשׁ שְׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם,⁷² שֶׁזֶה - מָה שֶׁהִיָּה אֲבָרָהּ יוֹשֵׁב מַחוּץ לְאֵהָלוֹ, כְּדֵי לְהַתְּחַמֵּם מִחוּם הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשׁוֹלֵט בְּשַׁעַר זוֹ בַּיּוֹתָר,⁷³ מוֹכִיחַ שֶׁאֲדַרְבָּא, אֲבָרָהּ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּרַפְּאוֹת מְעַט מְעַט עַל יְדֵי הַחוּם שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, בְּדֶרֶךְ הַטַּבַּע שְׁחוּם הַשֶּׁמֶשׁ מֵרַפְּאוֹת אֵת הַמְּכָה,⁷⁴ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל (עֵינַי ב"ר מ"ח, ח)⁷⁵ הָדָא אָמְרָה -

וּמַעַתָּה אֵין מְקוֹם לְהַקְשׁוֹת דְּדִלְמָא
 יוֹם ד' אוּ ה' הָוָה, דְּהָא
 לְאַחַר שְׁעֵבֵר יוֹם ג' אֵין מְרַחֲצִין אוֹתוּ
 בְּשַׁבַּת לְפִי שְׂאִין עוֹד סַפְנָה (עֵינן שַׁבַּת קַלָּה,
 ב), וּכְשֵׁאִין סַפְנָה, אֵין צְרִיךְ לְרַפּוּאָה.
 וְלִיבָא לְמִימַר שְׁעֵדִין הָיָה מְקוֹם
 לְמַעוֹת וְלוֹמַר שְׂאִבְרָהֶם

לְמַפְּה, וְאֵז מִיָּד נִגְלָה עָלָיו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא.

וְהַשְׂתָּא אֲתִי שְׁפִיר מוּכַח דְּבִרֵי רְמִי
 בַּר חֲמָא שְׁיִוִּם שְׁלִישִׁי
 לְמִילְתוֹ הָיָה, וְשִׁיךְ שְׁפִיר לְמֵאִי דְקָאֻמַּר
 מִתְחֵלָה לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה, דְּכוּלָּא הָדָא
 מִילְתָּא הִיא.

זֶרַע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

שֶׁקֶץ בַּמְצוּה זו, מוּכַרַח לומר שֶׁלְכךְ הַקְב"ה
 לֹא בֵּא אֵלָיו קוֹדֵם יוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שְׂמֵא יֵאמְרוּ
 הַעוֹלָם שֶׁנִּתְרַפָּא מֵעַצְמוּ וּמְרַצְנוּ ע"י שֶׁהֵבִיט
 בַּמְּרַגְלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ.

לאַחַר הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי מִהַמִּילָה אֵינוֹ צְרִיךְ לְרַפּוּאָה

וּמַעַתָּה, שֶׁהַתְּבֵאֵר שֶׁמָּה שֶׁהַקְב"ה בֵּא
 לְשֹׂאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילְתוֹ, הִיא
 כְּדִי לְרַפּוּתוֹ, שׁוּב אֵין מְקוֹם לְהַקְשׁוֹת
 דְּדִיִּלְמָא הַיּוֹם שֶׁבֵּא הַקְב"ה לְבַקֵּר אֶת
 אֲבֵרָהֶם וּלְרַפּוּתוֹ, יוֹם ד' אוּ ה' לְמִילְתוֹ
 הָוָה²⁶, דְּהָא - שֶׁהֵרִי שְׁנִינּוּ לְגַבִּי מִילַת תִּינוּק,
 שְׁאַחַר שְׁעֵבֵר יוֹם ג' מִמִּילְתוֹ, שׁוּב אֵין
 מְרַחֲצִין אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת²⁷, לְפִי שְׂאִין עוֹד סַפְנָה
 לְנִימוּל, וְאִסּוּר לְחַלֵּל עֲלָיו אֶת הַשַּׁבַּת (עֵינן שַׁבַּת
 קַלָּה, ב)²⁸, וּכְשֵׁאִין סַפְנָה, גַּם אֵין צְרִיךְ לְרַפּוּאָה,
 וְלֹא הוּצָרְךְ אֲבֵרָהֶם שֶׁהַקְב"ה יִרְפּוּאֵנּוּ.

גַּם כְּשֶׁנִּתְרַבֵּה הַכֹּאֵב, הַשְּׁתַּדֵּל אֲבֵרָהֶם לְהַתְרַפּוּת וְקַ בְּדִרְךְ הַטְּבַע
 וְלִיבָא לְמִימַר - וְאֵין לומר, שְׂאֵף כְּשֶׁבֵּא
 הַקְב"ה לְרַפּוּתוֹ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, מְכַל מְקוֹם
 עֲדוֹן הָיָה מְקוֹם לְעוֹלָם לְמַעוֹת וְלוֹמַר,

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

בּוֹדָאֵי מָה שֶׁנִּתְכַּוֵּן אֲבֵרָהֶם לְרַפּוּת עַצְמוֹ עַל יְדֵי
 הַשְּׂמֵשׁ, אֵין נִחְשָׁב שֶׁלֹּא עֵמֵד בְּנִסְיוֹן, וְאֵין מוּכַח מְכַ
 שֶׁקֶץ בְּמִילָה, שֶׁכֵּן הוּא דְרַכּוֹ שֶׁל עוֹלָם לְהַתְרַפּוּת בְּדִרְךְ
 הַטְּבַע, וּמַחֲוִיב הָאֵדָם לְעִשׂוֹת כֵּן. ²⁹ רָאָה
 בּוּזָה בַּמְּפִרְשִׁים שֶׁצּוֹיִנוּ לְעִיל בְּתַחֲלִיל הַמֵּאֻמַּר.
³⁰ דָּד. הֵינּוּ שְׂרִינוּ לְרוּחֵץ בְּשַׁבַּת, כְּדִין רְחִיצַת כֹּל אָדָם,
 רָאָה שׁו"ע (סִימָן שֶׁלֹּא ס"ט). ³¹ רָאָה. לְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה,
 מְרַחֲצִין אֶת הַקֶּטֶן, בֵּין לְפָנֵי הַמִּילָה וּבֵין לְאַחַר
 הַמִּילָה. וּמוֹלְפִין עֲלָיו בֵּיד, אֲבָל לֹא כְּכֹל. רְבִי אֶלְעָזָר
 בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמַר, מְרַחֲצִין אֶת הַקֶּטֶן בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי

זֹאת אוֹמַרְתָּ, שְׂמִשְׂאָל מְעַלֵּי לְמַפְּהָ - חוּם
 הַשְּׂמֵשׁ מוֹעִיל לְרַפּוּת אֶת הַמַּכָּה³², וּמוּכַח
 שֶׁלֹּא הִיא מִשְׁתַּדֵּל לְהַתְרַפּוּת מֵהֵר בְּדִרְךְ
 סְגוּלִית עַל יְדֵי הַמְּרַגְלִית הַתְּלוּיָה בְּצוּאָרוֹ,
 לְפִי שֶׁהִיא רוּצָה לְסַבּוֹל צַעַר הַמִּילָה, כְּדִי
 שֶׁהַמִּילָה תִּיחָשֵׁב לוֹ לְנִסְיוֹן³³, וְאֵז מִיָּד נִגְלָה
 עָלָיו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַקֵּרוֹ וּלְרַפּוּתוֹ.

לְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה, וְיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילְתוֹ, הֵם עֵנִין אַחַד
 וְהַשְׂתָּא אֲתִי שְׁפִיר - וּמַעַתָּה מִיּוֹשֵׁב
 הַיִּטְב, שֶׁמוּכַח כְּדְּבִרֵי רְמִי בַּר חֲמָא שְׁיִוִּם
 שְׁלִישִׁי לְמִילְתוֹ הָיָה, מְפָנִי שְׁבִימִים שֶׁלְּפָנָיו
 לֹא הִיא הַקְב"ה בֵּא לְרַפּוּתוֹ, שֶׁאֵם כֵּן, הִיא
 הַעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁאֲבֵרָהֶם רִפּוּאֵת אֶת עַצְמוֹ עַל
 יְדֵי שֶׁהַסְּתַכֵּל בַּמְּרַגְלִית שֶׁבְּצוּאָרוֹ, כְּנ"ל.
 וְשִׁיךְ שְׁפִיר מָה שֶׁאֵמַר שֶׁהִיא זֶה בְּיוֹם
 שְׁלִישִׁי לְמִילְתוֹ, לְמֵאִי דְקָאֻמַּר מִתְחֵלָה - עִם
 תְּחִילַת דְּבִרֵי רְש"י שֶׁבֵּא הַקְב"ה לְבַקֵּר אֶת
 הַחוּלָה, דְּכוּלָּא הָדָא מִיִּלְתָּא הִיא - שֶׁהַכֵּל
 הוּא עֵנִין אַחַד, שֶׁאֲבֵרָהֶם הִיא חוּלָה מַחְמַת
 הַמִּילָה, וְהַקְב"ה בֵּא לְבַקֵּרוֹ וּלְרַפּוּתוֹ, שֶׁכִּיוֵּן
 שֶׁלֹּא רָצָה לְהַתְרַפּוּת מֵעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ

בְּגִלְגַּל חָמָה, וְהִרְתִּיחַ הַעוֹלָם מִמֶּנּוּ. ³⁴ אוֹלֵי
 צ"ל, דִּהְיוּמוֹם מְעַלֵּי לְמַכָּה, כְּלִשׁוֹן הַמְּדֻרָשׁ, וְכַפִּי
 שְׂרִבִּינוּ בְּעַצְמוֹ הַעֲתִיק לְהִלָּן. ³⁵ רָאָה עוֹד
 בְּבַבְבָּא בְּתַרַא (טו, ב), אִידִלֵי יוּמָא [הוּגַבְהָה הַשְּׂמֵשׁ
 כְּשֶׁחָמָה זוֹרַחַת], אִידִלֵי קְצִירָא [מִיקַל הַחוּלִין].
 וּבְפִסְקוֹ (מֵלָאכִי ג כ) וְזוֹרַחַת לְכֶם וְרָאִי שְׁמִי שְׂמֵשׁ
 צְדָקָה וּמְרַפָּא בְּכַנְפֵיהָ וּצְאָתָם וּפְשָׁתָם כְּעִגְלֵי מְרַבְק',
 וּדְרָשׁוּ בַּגְמָרָא (נִדְרִים ה, ב) שֶׁלְעוֹלָם הֵבֵא הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מוּצִיא חָמָה מִנְּרַתִּיקָה, צְדִיקִים מִתְרַפּוּתִין
 בַּה, וְרַשְׁעִים נִידוּנִין בַּה. ³⁶ וּמְכַל מְקוֹם,

נִתְרַפָּא מְעַצְמוּ בְּהִסְתַּפְּלוֹתוֹ בְּאֶבְנֵי מוֹכָה, וְהָא דְלֹא נִתְרַפָּא בְּיוֹם הַשְּׁנִי, מִשּׁוּם שְׂלֵא הָיָה הַכָּאב כָּל כֶּךָ גְּדוֹל, אָמְנָם בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי דְכְּתִיב (בראשית לד, כה) 'וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כְּאֲבִים' וּמִתְרַגְּמִינָן בְּד תְּקִיפוֹ לְהוֹן בְּיַבְיָהוֹן, אִזּוּ לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל, וְלֹא עָשָׂה נְסִיּוֹן שְׁלָם, וְאִם כֵּן לֹא הָיָה לוֹ לְהַקְדוּשׁ

בְּרוּךְ הוּא לְהַתְגַּלּוֹת עָלָיו אֱלֹא בְּיוֹם הָרְבִיעִי. מִשּׁוּם הֵכִי, סְמוּךְ לִיה 'וְהוּא יֵשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם', כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנוּ.

וְעַדִּין יֵשׁ לְדַקְדָּק, לְמַה הֶעֱרָכוּ שְׁלֹשָׁה רוּפְאִים לְאֲבָרָהֶם, דְּהֵינּוּ חֹמוֹם הַיּוֹם, וּמִלְאָךְ רְפָאֵל, וְעוֹד, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, שְׁהָרִי

מאמרים זיל
רפאל שרפא
את אברהם
הלך משם
וכו

זָרַע שְׂמֻשׁוֹן הַמְּבֹאָר

בשלימות, וְאִם כֵּן, יֵשׁ לְדַקְדָּק שְׂלֵא הָיָה לוֹ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְגַּלּוֹת עָלָיו בְּשִׁבְלֵי לְרַפְאוֹתוֹ, אֱלֹא בְּיוֹם הָרְבִיעִי, כְּדִי לְבַטֵּל הַחֲשֵׁשׁ שֶׁל לְעוֹ זֶה.

מִשּׁוּם הֵכִי סְמוּךְ לִיה 'וְהוּא יֵשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם', שְׁמֵשׁ מוֹכַח שְׂאֲבָרָהֶם לֹא הִיָּה מִשְׁתַּדֵּל לְהַתְרַפּוֹת בְּדֶרֶךְ סְגוּלִית עַל יַדֵּי הַמְּרַגְלִית, אִלָּא אַךְ וּרְק בְּדֶרֶךְ טַבְעִית מֵעַט מֵעַט עַל יַדֵּי חוֹם הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנוּ.¹²

מדוע הוזקק אברהם לשלשה דברים לרפואתו

וְעַדִּין יֵשׁ לְדַקְדָּק, לְמַה הֶעֱרָכוּ שְׁלֹשָׁה רוּפְאִים לְרַפְאוֹת אֶת אֲבָרָהֶם מִמִּילְתוֹ, דְּהֵינּוּ חֹמוֹם הַיּוֹם - עַל יַדֵּי הַשֶּׁמֶשׁ¹³, וּמִלְאָךְ רְפָאֵל¹⁴, וְעוֹד, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ,

שְׂאֲבָרָהֶם נִתְרַפָּא מְעַצְמוֹ בְּהִסְתַּפְּלוֹתוֹ בְּאֶבְנֵי מוֹכָה שְׁבֻצוֹאוֹ, מִשּׁוּם שְׂלֵא רֻצָּה לְסַבֵּל צַעַר הַמִּילָה, וְנִמְצָא שְׂלֵא הִיתָה הַמִּילָה נְסִיּוֹן אֲצִלוֹ. וְהָא דְלֹא נִתְרַפָּא בְּיוֹם הַשְּׁנִי, הוּא מִשּׁוּם שְׁבִיּוֹם הַשְּׁנִי לֹא הָיָה הַכָּאב כָּל כֶּךָ גְּדוֹל, אָמְנָם בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי שְׂאִזּוּ הַכָּאב שֶׁל הַמִּילָה חֲזַק בְּיוֹתֵר, כְּדְּכְתִיב בְּאַנְשֵׁי שָׁכֶם (בראשית לד, כה)¹⁵ כְּשִׁמְלוֹ אֶת עֲצָמָם, וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כְּאֲבִים, וּמִתְרַגְּמִינָן - וּמִתְרַגְּסִי אֹנְקִלָס, בְּד תְּקִיפוֹ לְהוֹן בְּיַבְיָהוֹן - בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילְתָם, כְּשֶׁהַתְּחִזְקוּ עֲלֵיהֶם כְּאִיבָם¹⁶, אִזּוּ שׁוֹב לֹא הָיָה אֲבָרָהֶם יָכוֹל לְסַבֵּל אֶת כָּאב הַמִּילָה הַחֲזַק וְהַסְּתַכֵּל בְּמְרַגְלִית שְׁבֻצוֹאוֹ וְהַתְרַפָּא, וְלֹא עָשָׂה נְסִיּוֹן שְׁלָם - וְלֹא עֵמֵד בְּנִסְיוֹן זֶה

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

ומ"ש ביום ג') דחה דבריו. וראה עוד בשפתי חכמים (אות ב). א"ח. ואפשר עוד לבאר, שכונת רבינו היא, שאם כשגדל הכאב כבר לא עמד אברהם בנסיון והסתכל במרגלית כדי להתרפאות. היה לאברהם לעשות כן מיד בבוקר של יום השלישי, בתחילתם של הכאבים החזקים שביום השלישי, ולמה 'כחום היום' דהיינו בחצות היום, עדיין ישב פתח האוהל וסבל מכאבי המכה. אלא בעל כרחך שלא השתדל להתרפאות מהמרגלית, אלא רק בדרך הטבע על ידי חום השמש. א"ח. כמבואר לעיל דברי המדרש, שהחיתום מועיל לריפוי המכה. וכפי שביאר רבנו שזה הטעם שהיה יושב בפתח האהל, כדי להתרפאות בדרך הטבעי. מ. כמבואר לעיל מהגמרא בכבא מציעא.

שחל להיות בשבת, שנאמר (בראשית לד, כה) 'ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים', ע"כ. ומשמע שרק ביום השלישי מרחיצין אותו, ולא אחר כך [בזמן חכמי הגמרא, אם לא היו רוחצים את הולד לפני המילה ולאחר המילה וביום שלישי למילה במים חמים, היה הולד מסוכן, אמנם בזמננו אין סכנה בדבר, כמבואר בשו"ע (או"ח סימן שלא ס"ט)].
10. לשון הפסוק, 'ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש תרבו ויבאו על העיר פטח ויהרגו כל זכר'.
11. עיין ר"ן (על הרי"ף שבת נג, א ד"ה הלכה) ותוס' יו"ט (שבת פ"ט מ"ג), שדנו אם ביום הג' הוא 'מסוכן' יותר מביום א' וב', או 'חלש' יותר. וראה ברא"ב, שהאריך לדון בזה. והמהרש"א (ח"א ב"מ פו, ב ד"ה

בֹּא לְבַקְרוּ, וְעַקֵּר מִצְנוֹת בְּקוֹר חוֹלִים
 הוּא לַעֲשׂוֹת לוֹ כָּל מַה שְּׁצָרֶיךָ
 לְרַפּוֹאתוֹ, כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים (שו"ע
 יו"ד סימן שלה ס"ח) וְכֵן אֵיתָא פְּשׁוּט
 בַּמְדְּרָשׁ, שֶׁבֹא לְרַפּוֹאתוֹ, וְעִיּוֹן בְּבַחֲיו
 (בפתיחה לפרשת וירא).

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדֵּק עַל הַמְדְּרָשׁ (ב"ר מה,

ג) עַל פְּסוּק זֶה 'וַיֵּרָא אֵלָיו' וְכו', אָמַר
 אַבְרָהָם, אַחַר שֶׁמָּלְתִּי אֶת עֲצָמֵי הַרְבֵּה
 גֵּרִים בָּאִים לְהַדְּבֵק בְּזֹאת אוֹת הַבְּרִית,
 עכ"ל. וְהוּא תַּמָּה, דְּאֲדַרְבֵּא יוֹתֵר קָל
 הִיָּה מִתַּחֲלָה שְׂוִיתַּנְיָרוֹ, שְׁלֵא הִיָּה לְהֵם
 לְסַבֵּל שׁוּם צַעַר, וּכְדַכְתִּיב (בראשית יב, ה)
 'וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַרְוֵן. מַה

מאמרם ז"ל
 אמר אברהם
 אחר שמלתי
 את עצמי
 הרבה גרים
 באים
 להדבק
 בזאת אות
 הברית

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

גֵּרִים בָּאִים לְהַדְּבֵק בְּזֹאת אוֹת הַבְּרִית -
 לְמוֹל עֲצָמָם וּלְבֹא לְחַסוֹת תַּחַת כַּנְפֵי
 הַשְּׂכִינָה, כִּיּוֹן שְׂרָאוּ אֶת אַבְרָהָם אַבְיָנוּ
 נִימוּל, אוּ מַפְנֵי שֶׁהִכִּירוּ בְּמַעֲלַת הַמִּילָה^מ,
 עכ"ל^מ. וְהוּא תַּמָּה, דְּאֲדַרְבֵּא - הִרִי לְכַאוּרָה
 מִסַּתְבֵּר לְהִיפֵךְ, שִׁוִּיתַר קָל הִיָּה מִתַּחֲלָה -
 לְפָנֵי שֶׁנִּצְטוּוּהוּ אַבְרָהָם עַל הַמִּילָה, שְׁיִבֹאוּ
 וַיִּתְנַיְרוּ, לְפִי שֶׁאֵז עַדִּיין לֹא הִיָּה לְהֵם
 לְסַבֵּל שׁוּם צַעַר כְּדֵי לְהַתְגַּיֵּר, וּכְדַכְתִּיב
 (בראשית יב, ה)^מ 'וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ
 בְּחַרְוֵן' - הֵם הַנַּפְשׁוֹת שֶׁהִכְנִיסוּ אַבְרָהָם

שְׁהָרִי הַקַּב"ה בֹּא לְבַקְרוּ, וְעַקֵּר מִצְנוֹת בְּקוֹר
 חוֹלִים הוּא לַעֲשׂוֹת לוֹ - לְחוֹלָה כָּל מַה
 שְּׁצָרֶיךָ לְרַפּוֹאתוֹ^מ, כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים
 (עיין שו"ע יו"ד סימן שלה ס"ח)^מ, וְכֵן אֵיתָא
 פְּשׁוּט בַּמְדְּרָשׁ^מ שֶׁבֹא לְרַפּוֹאתוֹ. וְעִיּוֹן
 בְּרַבִּינוּ בְּחִי (בפתיחה לפרשת וירא)^מ שֶׁכָּתַב גַּם
 כֵּן, שֶׁאַבְרָהָם נִתְרַפֵּא כְּשֶׁהִתְגַּלָּה אֵלָיו הַשֵּׁי"ת.

קושיא על דברי המדרש שגרמה המילה שיתרבו הגרים,
 הלא יש בה צער

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדֵּק עַל דְּבַרֵי הַמְדְּרָשׁ (ב"ר
 מה, ב)^מ, עַל פְּסוּק זֶה 'וַיֵּרָא אֵלָיו' וְכו', אָמַר
 אַבְרָהָם, אַחַר שֶׁמָּלְתִּי אֶת עֲצָמֵי הַרְבֵּה

ציונים ומקורות

אדמה תעשה לי' (שמות כ, כא), ומה אם זה שבנה מזבח
 לשמי הייתי נגלה עליו ומברכו, אברהם שמל עצמו
 לשמי, על אחת כמה וכמה. ושמה כיוונו עוד בזה לומר,
 שהיה לו במראה השכינה רפוי למחלת המילה, כי כן
 ראוי להיות כדכתיב (משלי טו, טו) 'באור פני מלך חיים'.
 ואף שאין זה ממש מפורש במדרש, כתב רבנו על כך
 'וכן הוא פשוט במדרש', משום שלמדו כן מק"ו, ונמצא
 שהדבר ברור ופשוט שהקב"ה ברכו וריפאו מחמת כן.
 וראה בשכל טוב (פרשת וירא יח, א), 'וירא' בשביל שמל
 אברהם ונצטער נגלה עליו הקדוש ברוך הוא לבקרו.
 'אליו' ולא לשאר הנימולים. 'ה' במדת הרחמים
 ומרפא. מד. לשון רבינו בחיי, וכן אברהם
 הגיעה לו רפואה בגילוי שכינה שהיה חולה במצות
 מילה, ואז נתרפא כאשר נראה לו השם יתברך.
 מה. לשון המדרש, 'ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי
 אחזה אל-ק' (איוב יט, כו), אמר אברהם, אחר שמלתי
 עצמי, הרבה גרים באו להדבק בזאת הברית.
 מו. על פי יפה תואר השלם (ב"ר שם). בידי משה (על
 המדרש) ביאר כוונת המדרש, שאף הזקנים יבואו
 למוֹל עֲצָמָם, עִיּוֹן שֵׁם. מו. לשון הפסוק, וַיִּקָּח
 אֲבָרָם אֶת שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֵת כָּל

מא. כבר התבאר לעיל בדברי רבינו, שמה שבא
 הקב"ה לבקרו היה כדי לרפאותו. וכאן מוסיף רבינו
 לכך ראייה, שהרי עיקר ענין ביקור חולים הוא כדי
 לדאוג לרפואת החולה. מב. ראה בנדרים (מ, א),
 לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי רבי עקיבא
 שחלה, לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס רבי עקיבא
 לבקרו, ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה, אמר לו,
 רבי החיינתי, ע"כ. ופירש בשיטה מקובצת בשם
 הרי"ן, שרבי עקיבא ראה שהמקום מעופש והיה
 המקום מוקלקל ומזיק לחולה, וצויה לפנות המקום
 ההוא ולכבדו ולרבצו, ונודרך אירוי, ועל כן נתרפא
 החולה. ובשו"ע (יו"ד סימן שלה ס"ח) כתב, וכן כל חולי
 דתקיף ליה עלמא, וקשה ליה דיבורא, אין מבקרין אותו
 בפניו, אלא נכנסין בבית החיצון, ושואלין ודורשין בו
 אם צריכין לכבד ולרבץ לפניו, וכיוצא בו, ושומעין
 צערו ומבקשים עליו רחמים. וכתב הרמ"א (שם ס"ד),
 כל שביקר ולא ביקש עליו רחמים, לא קיים המצוה.
 ומבואר מכל הנ"ל שתכלית המצוה של ביקור חולים
 לעשות לו צרכי רפואתו. מנ. לא מצאנו מפורש
 כן במדרש, ואפשר שכוונת רבינו על פי דברי הרמב"ן
 (פסוק ב), וזה לשונו, עוד אמרו (ב"ר מה, ד) 'מזבח

שָׂאִין פֶּן עֲתָה, שֵׁשׁ לָהֶם לְסַבֵּל צַעַר הַמַּיִלָה. וְקִשְׂיָא זו אֵיתָא נִמְו בְּמִדְרָשׁ הַמְזוּכָר לְקַמְזן בְּסִמּוּךְ (אות ב), 'פֶּתַח הָאֵהֶל' פֶּתַח טוֹב פֶּתַחַת לְגַרִים. וְאֶדְרְבָא, לְכַאוּרָה זו היא נְעִילַת דְּלַת, וְלֹא פֶתִיחַת דְּלַת. וַיֵּשׁ לִזְמַר, שְׂיִדוּעַ (ב"ר לט, ח) שְׂאֲבָרְהֶם

הָיָה מִתְפַּחַד, תֹּאמַר שֵׁשׁ בְּיַדִּי עוֹזֵן שְׂעֵבְדִּתִּי עֲבוּדָה זָרָה כָּל הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנִים, שְׁהָרִי לְדַבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן (שם סד, ד) בְּן מ"ח שָׁנִים הִכִּיר אֲבָרְהָם אֶת בּוֹרְאוֹ, וְאַחַר מְלַחֲמַת הַמְּלָכִים אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, 'לָךְ מַלְ יִלְדִּיתִךְ'

זרע שמואל המבאר

שְׂאֲבָרְבָא, לְכַאוּרָה זו - המילה היא נְעִילַת דְּלַת בפני הגרים, שלא ירצו להתגייר כדי שלא להצטער במילה, וְלֹא פֶתִיחַת דְּלַת.²⁰

באמירת 'אף עוונותיך פורחים' נעשה אברהם כבעל תשובה ולא כצדיק גמור

וַיֵּשׁ לִזְמַר, בהקדם מה שְׂיִדוּעַ הכתוב במדרש (ב"ר לט, ח),²¹ שְׂאֲבָרְבָא הָיָה מִתְפַּחַד ואומר להקב"ה, שמא תֹּאמַר שֵׁשׁ בְּיַדִּי עוֹזֵן שְׂעֵבְדִּתִּי עֲבוּדָה זָרָה כָּל הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנִים לפני שהכרתי את הקב"ה, פירוש, שְׁהָרִי לְדַבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן (שם סד, ד)²² רק כשהיה בְּן מ"ח שָׁנִים הִכִּיר אֲבָרְבָא אֶת בּוֹרְאוֹ, ועל כן היה דואג על כל השנים שעבד בהם עבודה זרה.²³ וְאַחַר מְלַחֲמַת הַמְּלָכִים,²⁴ אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לאברהם, 'לָךְ מַלְ יִלְדִּיתִךְ' (תהלים

ושרה תחת כנפי השכינה, שאברהם גייר את האנשים, ושרה גיירה את הנשים, והפסוק החשוב כאילו אברהם ושרה 'עשו' נפשות אלה²⁵, וזה היה לפני שנצטווה על המילה, הרי שהיו מתגיירים אז גרים²⁶. מִזֶּה שְׂאִין בְּן עֲתָה, אחרי שנצטוו אברהם וכל ילידי ביתו על המילה, שֵׁשׁ לָהֶם - הגרים הבאים להתגייר צריכים לְסַבֵּל צַעַר הַמַּיִלָה, יהיה להם קשה להתגייר, וכיצד יתכן שדוקא לאחר הציווי על המילה יתרבו הגרים.

וְקִשְׂיָא זו אֵיתָא נִמְו בְּמִדְרָשׁ - יש להקשות כן גם על דברי המדרש (ב"ר מט, ח),²⁷ הַמְזוּכָר לְקַמְזן בְּסִמּוּךְ (אות ב), על לשון הפסוק 'פֶּתַח הָאֵהֶל', שדרשו פֶּתַח טוֹב פֶּתַחַת לְגַרִים על ידי המילה, שעל ידי כן יוכלו גם הם להכנס תחת כנפי השכינה, וְקִשְׂיָא,

ציונים ומקורות

הוא לך טל ילדותך', מה טל זה פורח אף עוונותיך פורחים, מה הטל הזה סימן ברכה לעולם, אף אתה סימן ברכה לעולם. נג. לשון המדרש, רבי יוחנן ורבי חנינא תרויהון אמרי, בן ארבעים ושמונה שנה הכיר אברהם את בוראו. ריש לקיש אמר, בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו, מִנֵּין עִקְבֵי שִׁמְעַ אֲבָרְהָם בְּקוֹל בּוֹרְאוֹ וכו'. נד. פירוש, אבל לדעת ריש לקיש שבן שלש שנים הכיר את בוראו, לא שייך לומר שהיה דואג על כל השנים שעבד בהם עבודה זרה, שהרי היה קטן מאד באותם שנים. וגם בעין יוסף (שם) כתב בשם יפה תואר, שמדרש זה הולך בשיטת הסוכרים שבן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו. נה. יש לעיין, מנין לו לרבינו שדיבור זה נאמר לו לאחר מלחמת המלכים דוקא. ויש לומר, שלמד כן מדברי המדרש (שם) שדרש את כל הפסוק (תהלים קי, ד) 'עמך נדבות' וגו' הנ"ל, וז"ל, 'עמך נדבות ביום חילך',

רְכוּשֶׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ כְּחֶרֶן וַיִּצְאוּ לְלֶקֶת אֲרֻצָּה כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ אֲרֻצָּה כְּנָעַן'. מח. על פי רש"י שם. מט. בפרשת דרכים (דרוש יז) כתב, שגיירם לגמרי ועשאו כישראל גמורים. וראה עוד בזה בשל"ה (מסכת שבועות תורה אור אות ריז). ובדברי המהר"ט (ש"ת ח"ב או"ח סימן ו ד"ה ואי) מבואר, שעל ידי הגירות חל עליהם שם ישראל גמור. וראה קובץ שיעורים (כ"ב אות נד) שגיירן לקיים מצות בני נח. נ. לשון המדרש, 'פֶּתַח הָאֵהֶל', פֶּתַח טוֹב פֶּתַחַת לְעוֹבְרִים וְלֹשְׁבִים, פֶּתַח טוֹב פֶּתַחַת לְגַרִים. נא. כן הקשה ביפה תואר השלם על המדרש, על פי המבואר במדרש (מו, ג) שעייכב את מילתו, שלא לנעול דלת בפני הגרים. ועיין שם שתייך בכמה דרכים. נב. לשון המדרש, לך טל ילדותך' (תהלים קי, ג), לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר תאמר שיש בידי עון שהייתי עובד עבודת כוכבים כל השנים הללו, אמר לו הקדוש ברוך

דוֹמָה לְבָנָד שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ פֶּתֶם וְאַחַר כֶּף
הַסִּירוֹ הַפֶּתֶם, דְּמָפֵל מְקוֹם הַבָּנָד אֵינוֹ
חָדָשׁ פְּמַתְחָלָה.

וְאִמְרִינָן בְּפֶרֶק ד' דְּנִדְרִים (מא, א),
אֵין הַחֹלָה עוֹמֵד מִחֲלִיו
עַד שֶׁשָּׁב לִימֵי עֲלֹמִיו, וּפְרַשׁ רַש"י,

(תהלים קי, א), כִּשְׁם שֶׁהַטֵּל הֵזָה פּוֹרַח כֶּף
עוֹנוֹתֶיהָ פּוֹרְחִים, וְעֵינָיו שָׁם בְּמִדְרָשׁ
(לט, ח).

וְנִמְצָא שְׂאִינוֹ כֶּל כֶּף שֶׁבַח לְאַבְרָהָם,
שֶׁהָרִי אֵינוֹ נַעֲשֶׂה אֶלָּא כְּמוֹ
בְּעַל תְּשׁוּבָה, וְלֹא צְדִיק גָּמוּר. וְהָרִי זֶה

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבֹאָר

חטא מעולם^ט. וְהָרִי זֶה דוֹמָה לְבָנָד
שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ פֶּתֶם, וְאַחַר כֶּף כִּיבְסוֹ אוֹתוֹ
וְהַסִּירוֹ הַפֶּתֶם מִמֶּנּוּ, דְּמָפֵל מְקוֹם, הַבָּנָד
אֵינוֹ חָדָשׁ פְּמַתְחָלָה - כַּבָּנָד שֶׁלֹּא הִיָּה בּוֹ
כַתֵּם כֻּלָּל^ט.

חולה שנתרפא נעשה בריא יותר מבתחילה,
וכתינוק שלא חטא מעולם

וְאִמְרִינָן - ועוד יש להקדים מה שאמרו
בגמרא בְּפֶרֶק ד' דְּנִדְרִים (מא, א)^ט, אֵין
הַחֹלָה עוֹמֵד - מתרפא מִחֲלִיו עַד שֶׁשָּׁב -
טבעו חוזר לִימֵי עֲלֹמִיו - לימי נעוריו.
וּפְרַשׁ רַש"י^ט, מֵאַחַר שֶׁחָלָה וְנִתְרַפָּא

קי, א)^ט, העוונות שעשית בשנות ילדותך,
יהיו דומים לטל, שְׁכַשְׁם שֶׁהַטֵּל הֵזָה שִׁיורֵד
כֻּלּ לַיְלָה, פּוֹרַח - כִּשֶׁהשֶׁמֶשׁ זורחת על
הארץ, הטל עולה לצד השמים ואיננו, ונראה
כאילו עשה לו כנפים ופרח והלך לו, כֶּף
עוֹנוֹתֶיהָ פּוֹרְחִים - פרחו ונמחקו לגמרי
כאילו אינם, וְעֵינָיו שָׁם בְּמִדְרָשׁ (לט, ח).

וְנִמְצָא מְבֹאָר מְדַבְּרֵי הַמְּדַרְשׁ, שְׁמָה
שְׂדִימָה הַקְּב"ה אֵת עוֹנוֹתָיו לְטַל שְׁפוּרָה,
זֶה אֵינוֹ כֶּל כֶּף שֶׁבַח לְאַבְרָהָם, שֶׁהָרִי
אֵינוֹ נַעֲשֶׂה אֶלָּא כְּמוֹ בְּעַל תְּשׁוּבָה - שֶׁשָּׁב
עַל עוֹנוֹתָיו, וְלֹא כְּמוֹ צְדִיק גָּמוּר - שֶׁלֹּא

צִיּוּנִים וּמְקוֹדוֹת

תשובה גדולה ממדרגת הצדיק, מכל מקום, הרי זה
רק מחמת שלבסוף חזר והתגבר על יצרו, אבל אינו
ראוי לכבוד ולשבח על מה שחטא, ובודאי יותר
ראוי לכבוד מי שלא חטא כלל, והיה צדיק, ומשום
כן מקשה מה שבח יש לאברהם בכך שמתחילה
חטא. נח. מדברי רבינו נראה, שמה שדימה
הקב"ה את העוונות לטל שפורח, היינו לומר שכשם
שהטל אף שהוא עצמו עולה לשמים, מכל מקום,
נשאר רושם של לחלוותי ממנו בארץ, כך העוונות
אף שעל ידי התשובה פרחו ואינם עוד אצל אברהם,
מכל מקום, עדיין נשאר מהם איזה רושם אצלו. [אלא
שבזכות המילה גם רושם זה נעלם, כפי שרבינו
מבאר בהמשך]. נח. לשון הגמרא, אמר רבי
אלכסנדר אמר רבי חייא בר אבא, אין החולה עומד
מחליו עד שמוחלין לו על כל עונותיו, שנאמר
(תהלים קג, ג) 'הסולח לכל עוניכי הרופא לכל
תחלואיכי'. רב המנונא אמר, חוזר לימי עלומיו,
שנאמר (איוב לג, כה) 'רוטפש בשרו מנוער ישוב לימי
עלומיו'. פ. ברש"י לפנינו (ד"ה חזר) כתב רק
את הפירוש השני שרבינו מביא. ואילו הפירוש
הראשון כתוב ברין (שם) [יצויין, כי פירוש רש"י
הנמצא לפנינו הוא רק מיוחס אליו, אבל לא הוא

עמך הייתי בעת שנדבת לשמי לירד לכבשן האש,
'ביום חילך', בעת שכנסת אתה לי כל החיילות
והאוכלוסים וכו', לך טל ילדותך, לפי שהיה אינו
אברהם מתפחד ואומר, תאמר שיש בידי עון שהייתי
עובד עבודת כוכבים כל השנים הללו, אמר לו
הקדוש ברוך הוא, לך טל ילדותך, מה טל זה
פורח, אף עונותיך פורחים, ע"כ. וסובר רבינו, שמה
שכתוב במדרש 'ביום חילך', ביום שכנסת אתה לי
כל החיילות והאוכלוסין, הכוונה לאותו יום שבו
התנדב אברהם לרדוף את המלכים, שאז נתכנסו
כולם נגדו, וכפירוש השני שבמהרז"ו שם. ונמצא
שכל מאמר זה נאמר לאחר מלחמת המלכים.
גו. לשון הפסוק, 'עמך נדבת ביום חילך פהרי קדש
מקחם משחר לך טל ילדותך'. גו. בברכות (לד,
ב) נחלקו אמוראים האם במקום שבעלי תשובה
עומדין, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. ואף
להסובר שאומרים כן, כתב בספר הישר המיוחס
לר"ת (שער העשירי), ש'בעלי תשובה' היינו צדיקים
גמורים ששגגו באחד מהעבירות ועשו תשובה, שאז
גדולה מעלתם. אבל צדיקים גמורים, גדולה מעלתם
מבעלי תשובה שאינם צדיקים מתחילתם. ועוד נראה
לבאר דברי רבינו בפשיטתו, שאף אם מדרגת בעל

שָׂרָה (בראשית יח, יב) 'וְאֵדָנִי זָקֵן', מִזְחֵן וְלֹא פֹלֵט (ב"ר מ"ח, יז), וְלֹזֶה הוֹעִיל רָפְאֵל, שְׁהוֹסִיף בּוֹ פֶּחַ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיא מְקוּדָּה לְשֹׂאֵר הַחֹלִים, כְּפִירוֹשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁל רִש"י הַנ"ל. וְעוֹד הָיָה צָרִיךְ לְרְפוּאָתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁיַעֲשֶׂהוּ כְּתִינוּק שֶׁלֹּא טַעַם טַעַם חֲטָא, כְּפִירוֹשׁ הַשְּׁנִי שֶׁל רִש"י הַנ"ל, וְזֶה הָיָה לוֹ בְּזִכּוֹת הַמִּילָה, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (יבמות מ"ח, ב) גַּר שְׁנַתְּנִיר, בְּקִטְוֵן שְׁנוֹלֵד דְּמִי.

מֵאַחַר שֶׁחָלָה וְנִתְרַפָּא, חוֹזֵר טַבְעוֹ לְהִיּוֹת בְּרִיא וְחֹק יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיָה קִדְּם הַחֲלִי. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, דְּנַעֲשֶׂה כְּתִינוּק שֶׁלֹּא טַעַם חֲטָא, עַכ"ל. וּמַעֲתָה נִחְזוּ אֲנִי, שְׂכָאן בְּאַבְרָהָם הָיָה צָרִיךְ שְׁלוֹשׁ רְפוּאוֹת, אַחַת, מִכָּאֵב הַמִּילָה, וּמִזֶּה נִתְרַפָּא מִחֵם הַיּוֹם, דְּהַחֲמוּם מְעַלִּי לְמַפְתָּה, כְּדֹאִיתָא בְּמִדְרָשׁ. וְהַשְּׁנִית, שֶׁהָרִי הוּא הָיָה זָקֵן וְלֹא הָיָה בּוֹ פֶּחַ לְהוֹלִיד, כְּמוֹ שְׂאֲמָרָה

זרע שמשון המבאָר

מִזְחֵן וְלֹא פֹלֵט - שֶׁהוּא רֵאוּי לְבִיאָה אֲךָ אֵינּוּ יִכּוֹל לְהוֹלִיד, וְלֹזֶה הוֹעִיל הַמֶּלֶאך רָפְאֵל, שְׁהוֹסִיף בּוֹ פֶּחַ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיא מְקוּדָּה, כְּמוֹ שְׁעוֹשֶׂה לְשֹׂאֵר הַחֹלִים, כְּפִירוֹשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁל רִש"י הַנ"ל, שֶׁכְּשֶׁמִּתְרַפָּא מִחֲלוֹ נַעֲשֶׂה יוֹתֵר בְּרִיא מִבְּתַחֲלִילָה, וְעַל יְדֵי כֵן נַעֲשֶׂה אַבְרָהָם רֵאוּי לְהוֹלִיד.

וְעוֹד הָיָה אַבְרָהָם צָרִיךְ לְרְפוּאָתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵף שֶׁלֹּאֲחַר מִלְחַמַּת הַמַּלְכִים כָּבֵד נִתְבַּשֵּׁר אַבְרָהָם אֲבִינוּ שֶׁהַקְּב"ה מַחֵל לוֹ עַל כָּל עוֹנוֹתָיו, מְכַל מְקוּם, עֲדִיין הִיָּה כְּבַעַל תְּשׁוּבָה שֶׁנִּשְׁאָר בּוֹ רוּשׁ מִהַחֲטָא, וְכַדּוּגַמַּת בְּגַד שֶׁכִּיבְסוּ מִמֶּנּוּ אֵת הַכֶּתֶם, שֶׁאֵינּוּ נִרְאֶה כְּבַגְד חָדָשׁ, וְהוֹצֵרְךָ עֲדִיין שְׁיַעֲשֶׂהוּ הַקְּב"ה כְּתִינוּק שֶׁלֹּא טַעַם טַעַם חֲטָא, כְּפִירוֹשׁ הַשְּׁנִי שֶׁל רִש"י הַנ"ל, וְלֹא יִשְׁאָר בּוֹ אֵף רוּשׁ מִהַחֲטָא, וְהִיא הַרְפוּאָה הַשְּׁלִישִׁית, וְזֶה הָיָה לִּי בְּזִכּוֹת הַמִּילָה²⁰, וְעַל זֶה נֶאֱמַר בְּגִמְרָא (יבמות כ"ב, ט'²⁰), גַּר שְׁנַתְּנִיר, בְּקִטְוֵן שְׁנוֹלֵד דְּמִי - שֶׁלֹּא

מִהַחֲלוֹי, חוֹזֵר טַבְעוֹ לְהִיּוֹת בְּרִיא וְחֹק יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיָה קִדְּם הַחֲלִי. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, שֶׁמָּה שֶׁאֲמָרוּ שֶׁחוֹזֵר לִימֵי עֲלוֹמִי, הֵינִי דְּנַעֲשֶׂה כְּתִינוּק שֶׁנּוֹלֵד שֶׁלֹּא טַעַם חֲטָא, פִּירוֹשׁ, מְלַבֵּד מֵהַשְּׂמֹחִלִים לוֹ עַל כָּל עוֹנוֹתָיו, כְּמִבּוּאָר בְּגִמְרָא שֶׁם, אֵף לֹא נִשְׁאָר בּוֹ שׁוּם רוּשׁ מִחֲטָאוֹ, וְכַדּוּגַמַּת תִּינוּק שֶׁנּוֹלֵד, שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם רוּשׁ שֶׁל חֲטָא²⁰, עַכ"ל.

שלוש רפואות, לכאב המכה, שיחזור לימי עלומי, ושיהיה כתינוק שנולד לענין החטא

וּמַעֲתָה נִחְזוּ אֲנִי - יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה וְלְהַבִּין, שְׂכָאן בְּאַבְרָהָם הָיָה צָרִיךְ שְׁלוֹשׁ רְפוּאוֹת בְּשִׁלוּשָׁה דְּבָרִים שׁוֹנִים. הַרְפוּאָה הַאֲחַת הִיא מִכָּאֵב הַמִּילָה, וּמִזֶּה נִתְרַפָּא מִחֵם הַיּוֹם, דְּהַחֲמוּם מְעַלִּי - טוֹב וּמוֹעִיל לְמַפְתָּה - לְרַפְאוֹת הַמְּכָה, כְּדֹאִיתָא בְּמִדְרָשׁ שֶׁהוּבָא לְעִיל.

וְהַרְפוּאָה הַשְּׁנִית, שֶׁהָרִי הוּא הָיָה זָקֵן, וְשׁוֹב לֹא הָיָה בּוֹ פֶּחַ לְהוֹלִיד, כְּמוֹ שְׂאֲמָרָה שָׂרָה (בראשית יח, יב)²⁰ 'וְאֵדָנִי זָקֵן', וְדִרְשׁוּ בְּמִדְרָשׁ (ב"ר מ"ח, יז) שֶׁאֲמָרָה שְׂרָה, שֶׁאֲבְרָהָם

ציונים ומקורות

חטא. ס"ב. לשון הפסוק, וַיִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אֲחֵרִי בְּלִתי הֵיחָה לִי עֲדָנָה וְאֵדָנִי זָקֵן. ס"ג. יש לדקדק, הרי דברי רש"י הם בכל חולה, שנעשה כקטן שנולד, ואם כן, מה היתה מעלת זכות המילה והחולי שבה, יתירה משאר חולה. ויש לבאר

כתבו. אמנם בר"ן שבעין יעקב, מובאים שני הפירושים. ס"א. על פי עיון יעקב (על העין יעקב שם). ובמהרש"א (ח"א ד"ה אין החולה) פירש, שהחולאים באים על האדם מפני חטאיו, והיסורים ממרקיין עוונותיו, ועל ידי כן נעשה כתינוק שאין בו

וְזָהוּ הַפֶּתַח שֶׁפֶתַח לְגֵרִים, וְזָהוּ שֶׁהֲרֵבָה גֵרִים יָבֹאוּ לְהִדְבֵק בְּזֹאת אוֹת הַפֶּרִיט', הוֹאִיל שֶׁבְּזָה נַעֲשִׂים כְּתִינוּק שֶׁלֹּא טַעַם טַעַם חֲמָא.

זָרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

המילה. וְזָהוּ גַם מֵה שֶׁאִמְרוּ בַמְדַרְשׁ, שֶׁהֲרֵבָה גֵרִים יָבֹאוּ לְהִדְבֵק בְּזֹאת אוֹת הַפֶּרִיט', והכוונה שהוֹאִיל שֶׁבְּזָה הִכְרִית מִלֵּה נַעֲשִׂים הַגֵּרִים כְּתִינוּק שֶׁלֹּא טַעַם טַעַם חֲמָא, וְלֹא נִשְׁאָר בָּהֶם שׁוֹם רוֹשֵׁם מֵעוֹנוֹתֵיהֶם, עַל כֵּן יִתְרַבּוּ הַגּוֹיִם שְׂרוּצִים לְהִתְגַּיֵּר, אִף שֶׁיִּצְטָרְכוּ לִסְבוּל אֶת צֶעַר הַמִּלְחָה¹⁰. וּמִיּוֹשְׁבֵי דְבְרֵי הַמְדַרְשׁ.

חטא מימיו ואין בו שום רושם של חטא¹⁰. שאחרי המילה, נעשה כצדיק גמור שלא חטא מעולם, ונדמה לבגד חדש לגמרי¹⁰.

'פתח לגרים' שידעו שבזכות המילה לא ישאר בהם אפילו טעם חטא

וְזָהוּ הַפֶּתַח שֶׁפֶתַח אַבְרָהָם לְגֵרִים עַל יְדֵי

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

והנ"ל) מש"כ שכשנתגייר נשתנה גופו כגוף חדש וכקטן שנולד דמי. 10. ראה מה שכתבו בענין זה, בפרשת דרכים (דרך האתרים, דרוש ב), וערוך לנר (כריתות ט, א בתוס' ד"ה כ"י). 10. ביאור דברי רבינו, שמתחילה היו הגרים מתפחדים להתגייר, לפי שחששו שיענשו על עוונותיהם הקודמים, או שלכל הפחות ישאר בהם רושם של חטא, וכפי שהתבאר לעיל, ולכן מיעטו הנכרים להתגייר. אמנם לאחר שנימול אברהם והתבשר שבזכות זה נעשה כתינוק שנולד ולא נשאר בו אפילו טעם חטא, נפתח פתח לגרים והם התרבו. והיינו שחידש רבנו שיש חילוק בין הגרים שנתגיירו לפני שנימול אברהם, לבין הגרים שנתגיירו לאחר שנימול, שלאחר שנימול, ע"י המילה נעשים כקטן שנולד, בודאי יש בזה בשורה גדולה לגרים שמעתה יבואו ביותר להתגייר. וראה כעין דברי רבינו ביישוב כוונת המדרשים הנ"ל, בעבודת ישראל (בפרשתנו ד"ה והוא) וז"ל, ומסתמא המתקברים אל אברהם למדו אורחותיו גם כן לעשות תשובה בשמעם ממנו תנחומי הקדוש ברוך הוא וטל ילדותך, כי שני הילדות שלא ידע את בוראו, הם כטל לשנים הטובות הבאות, והם היו הגורים להיות בעל תשובה כל ימיו, ועל ידי זה נתחזקו כל בעלי עבירות לשוב אל ה', מאחר שראו שהבורא ימינו פתוחה לקבל שבים. ועיין שם שרמזו כן בדברי המדרש. מפשטות דברי רבנו נלמד שמה שאמרו גר שנתגייר כקטן שנולד, זהו רק מחמת המילה, ולא מחמת עצם הניירות. שהרי גם קודם שملו עצמם נעשו גרים גמורים, וכמו שמשמע מדברי רבנו, וכן הבאנו לעיל בהערה מדברי הפרשת דרכים והאחרונים, לגבי הגרים שגיירו אברהם ושרה. ויש לברר, אם לפי זה גר שנתגייר ומאיה טעם לא מל עצמו, לא יהיה נחשב כקטן שנולד. ויל"ע. [אולם יתכן שאכן מי שאינו יכול למול עצמו אי אפשר לו להתגייר, ועיין]. אולם יש לפרש לפי משמעות דברי רבנו, שעתה אחר המילה של אברהם, כשבא הקב"ה

לפי פירוש המהר"ל בחידושי אגדות (שם ד"ה עד) בדברי הגמרא, שהחולה חוזר לבריאתו על ידי שגופו חוזר להיות כבראשונה, שאל"כ לא היה חוזר לבריאתו לאחר שנפסד טבעו. ומאחר שחוזר להיות כבראשונה, בזה מוחלין לו כל עונותיו כאשר חוזר לקדמותו שהרי קדמותו היה בלא חטא. ומבואר מדבריו, שמדובר דווקא בחולה שגופו נפסד ונשתנה, ואם כן, בחולי של המילה אינו כן, ובשאר בני אדם אין אומרים שנעשה כקטן שנולד כשמבריא מחולי שהוא כעין חולי המילה, ורק אצל אברהם נתחדש שבזכות מצות המילה, ריפאו הקב"ה מחולי המילה, כאילו היה חולי שנשתנה גופו, ומעלה זו בריפוי חולי המילה, נכללת במה שהגר נחשב כקטן שנולד. ועוד נראה לבאר, שאכן בכל חולה נאמר כן, אלא שהדבר תלוי לפי זכויותיו, ואם אינו זכאי לבוא למעלה זו, אינו מתרפא, ולגבי אברהם מחמת זכות המילה זכה לכך שירפאו השי"ת להיות כקטן שנולד. ומסיים רבנו שזה נכלל במה שאמרו חז"ל גר שנתגייר כקטן שנולד, כי בזכות המילה זוכה להיות כקטן שנולד גם בענין זה שכשמרפאו השי"ת מנקה אותו מן החטא ממש כמו קטן שנולד. 10. לשון הגמרא, תניא, רבי חנניא בנו של רבן גמליאל אומר, מפני מה גרים בזמן הזה מעונין ויסורין באין עליהן, מפני שלא קיימו שבע מצות בני נח. רבי יוסי אומר, גר שנתגייר כקטן שנולד דמי [ובודאי שאינם נענשים על העבר], אלא מפני מה מעונין, לפי שאין בקיאיין בדקדוקי מצות כישראל. 10. בביאור ענין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ראה לשון הלבוש (יו"ד סימן רסט ס"א) שכשמקבל עליו עול תורה ומצוות, ודאי נתערה עליו רוח ממרום רוח חדש, רוח קדישא נשמתא חדתא, ונעשה איש אחר וכאילו נוצר ונולד בו ביום דמי. והאלשיך (ויקרא יט, לג) כתב בטעם שהוא כקטן שנולד, כי בהתגייר מקנים בו מן השמים נפש חדשה מתחת כנפי השכינה וכו'. וראה עוד שו"ת דובב מישרים (ח"א סימן קלו ד"ה

שִׁתְּעֵלוּ עַל כָּל הַמְּקַטְרָגִים, שְׁלֹא יוֹכְלוּ עוֹד לְהִזְיֵק לָהֶם, שֶׁהֵרִי סַמָּא'ל וְלִילִי'ת גִּימְטְרִיא תְרִי'א, וּמִלֵּת בְּרִי'ת הוּא תְרִי'ב.

וְהָאֵי דְנִקְט הַלְשׁוֹן שֶׁל 'זֹאת אוֹת הַבְּרִית', וְלֹא אָמַר יְבוֹאוּ לְהִדְבֵק בְּשִׁכְנֵהָ, אוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, אֲפָשֶׁר שִׁירְמוּ

זָרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

סַמָּא'ל - שם של קליפה רעה, והוא שרו של שעיר^ט, והוא הזכר שבקליפה, וְלִילִי'ת - אם השדים^ט, והיא הנקיבה שבקליפה^ט, גִּימְטְרִיא של שניהם יחד^ט הוא תְרִי'א^ט, וּמִלֵּת בְּרִי'ת' הוּא גִימטריא תְרִי'ב, שהוא אחד יותר, ולכך דקדק המדרש לומר הלשון 'הרבה גרים באים להדבק זאת אות הכרית', לרמוז שמעתה יתגברו על כח הקליפות^ט.

בזכות המילה יתגברו הגרים על כל המקטרגים וְהָאֵי דְנִקְט הַמְּדַרְשׁ, הַלְשׁוֹן שֶׁל הַרְבֵּה גִרִים בָּאִים לְהִדְבֵק בְּזֹאת אוֹת הַבְּרִית, וְלֹא אָמַר שְׂבוֹאוּ גִרִים לְהִדְבֵק בְּשִׁכְנֵהָ, אוֹ לְהִדְבֵק בְּיִשְׂרָאֵל - לְהִיּוֹת חֵלֶק מֵעַם יִשְׂרָאֵל. אֲפָשֶׁר שִׁירְמוּ הַמְּדַרְשׁ, שִׁתְּעֵלוּ הַגִּרִים מֵעַל כָּל הַמְּקַטְרָגִים, שְׁלֹא יוֹכְלוּ עוֹד לְהִזְיֵק לָהֶם^ט, שֶׁהֵרִי שְׁנֵי הַמְּזִיקִים הַגְּדוֹלִים,

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

דקליפה דאצילות, היא לילי'ת אשת סמא'ל. עב. במדרש תלפיות (אות י' ענף יצר הרע) כתב בשם לב אריה (פרשת פקודי דף סח, ב) וז"ל, מצאתי כתוב, דלילי'ת וסמא'ל הוא מספר תרי"א, שהוא יצר הרע וכו'. וכן כתב ברמ"ז הרומ"ז (להרמ"ז, אות תרי"א). וראה עוד בפירוש הרמ"ז על הזוהר (פרשת שופטים ערה, א ד"ה פקודא בתר דא). עג. בספר עפריה דאברהם (דרוש א' לגאולת עולם) כתב כדברי רבינו ז"ל, כי שומר הברית נקרא צדיק ואין ס"מ שולט בו, שהרי מצינו מה שאמרו רז"ל, בראתי לו תורה תבלין. ואני בעוניי אמרתי, מצות המילה היא חמורה הרבה, שהרי ס"מ ובת זוגיה לילי'ת, עולים למנין תרי"א, ותורה גם כן תרי"א, וזהו שאמרו (קידושין ל, ב) בראתי לו תורה תבלין, מה שאין כן ברי'ת - עולה תרי"ב, אחד יותר על ס"מ ובת זוגיה, אשר על כן שומר הברית אינו מתפחד מהנזכר, ונצול מיום הדין בשביל חותם שעליו תם ונקי. עד. וראה יין המשומר (ד"ה וזה סוד יין המשומר, מהדורת תרס"ב דף כו, ב) שכתב לרמוז כעין זה, ששני המזיקין הללו נכרתין על ידי הברית מילה. תמצית הדרוש: א. ילידי ביתו של אברהם, התרפאו מהמרגלית שהיתה תלויה בצוארו, ולא הוצרכו לרפואה אחרת. ב. אברהם לא רצה להסתכל במרגלית, לפי שרצה לסבול את הצער של מצות המילה. ג. אם אברהם היה מתרפא מיד, לא היתה המילה נחשבת כנסיון. ד. אברהם הוזקק לשלשה מיני רפואות. חום היום ריפא אותו מכאב המכה. המלאך רפאל החזיר לו את כח ההולדה. והקב"ה בעצמו כשכא לרפואתו עשאו בזכות המילה כתינוק שאין בו שום רושם של חטא. ה. על ידי המילה זכה שנעשה אברהם כתינוק שאין בו שום רושם של חטא, ובזה נפתח פתח לשאר גרים שירצו להתגייר, כי נודע להם שיחזקו כל העבר כלא היה ממש, וכמי שעתה נולדו.

לרפאותו נתחדש דבר זה, ולכן תלה דבר זה במילה. אולם אפשר שחידש הקב"ה כן עתה כשנעשה גירות בשלימות ממש, ולעולם מכאן ואילך כל גר שמתגייר נחשב כקטן שנולד. והנה בעיקר מהות המילה ושייכותו לגירות, יש שכתבו, שהיא להסיר הטומאה, ראה באורך בזכר דוד (מאמר א' פצ"א) שהביא מדברי המקובלים בזה, וכן ביארו בבנין ציון (ש"ת סימן צא) ובגלוני הש"ס (יבמות מו, א), שהמילה מסיר טומאת עכו"ם, והטבילה נותנת עליו קדושת ישראל. ויש להעיר, שברביד הזהב (פרשת לך בפסוק 'זאת הנפש') כתב, שהלימוד שהוא 'קטן שנולד' הוא מהפסוק 'זהנפש אשר עשו בחרן'. ולכאורה הוא שלא כדברי רבינו, שרק לאחר המילה נעשה קטן שנולד, אבל בגרים שנתגיירו ע"י אברהם ולא מלו עצמם ורמוזים בפסוק 'הנפש אשר עשו בחרן', לא היו נחשבים כקטן שנולד. ובעיקר דברי רבינו, יש להוסיף ולציין שכפרשת דרכים (דרך האתרים דרוש א') כתב, שהדין 'כקטן שנולד' נתחדש רק בגירות שלאחר מתן תורה. סח. משום שעל ישראל אין שולטים המזיקים כל כך, כפי שליטתם על האומות. ואפשר שכוננת רבנו, שהמקטרגים רוצים להזיק את הגרים מפני שנתגיירו. ויתבאר לפי מה שכתבו המקובלים [ראה עשרה מאמרות (מאמר א) כל חי ח"ג סימן ח]. וראה זכר דוד (מאמר א' פצ"א), שהביא מדברי המקובלים בזה], שנשמות הגרים הם מישראל, אלא שנדחו ונפלו לקליפות, והם חוזרים לקדושת ישראל, [או כדעת המקובלים, שהם נשמות הגויים בתחילתן, שנתערבו בהם ניצוצי הקדושה], וכיון שהנשמות [או הניצוצות] יוצאים מרשות הסיטרא אחרא, היא רודפת אחריהם ורוצה להזיקם. סט. על פי זוהר (פרשת בלק קצב, ב) וז"ל, 'זרח משעיר למו' משעיר ממש, דא סמא'ל'. ע. מצודת ציון (ישעיהו לד, יד). עא. בענין חיים (שער לו פ"ב) כתב, 'הנוקבא דזעיר אנפין